

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง
ตำบลป่าจี่ว อำเภอมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดย

องค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง

ในปัจจุบันประเทศไทยได้กลายเป็นประเทศที่เปิดรับเอาความรู้และเทคโนโลยีของต่างชาติเข้ามาอย่างแพร่หลาย ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นประเทศที่มีความเจริญทางด้านเทคโนโลยี และผลของการรับเอาวัฒนธรรมของชาติอื่นเข้ามา ทำให้ประเทศและชุมชนของเรานึกถึงความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้านและเทคโนโลยีในท้องถิ่นอันดีที่เคยสืบทอดกันมาช้านาน ปัจจุบันวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของไทยส่วนมากจะยังคงปฏิบัติสืบทอดกันมาตามชนบท หรือตามท้องถิ่นห่างไกล ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่ยังคงมีการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน และเทคโนโลยีในท้องถิ่นอยู่ ดังนั้นการศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านจึงเป็นการดำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของท้องถิ่นเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาในท้องถิ่นให้แก่ผู้ที่สนใจได้รับทราบและร่วมภูมิใจกับบุคคลในท้องถิ่นด้วย ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่กับสังคมมนุษย์มาช้านาน เป็นการดำรงชีวิตที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่นโดยมีการปรับสภาพการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติตามกาลเวลา

องค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้จัดทำโครงการ ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น และเผยแพร่ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดอ่างทอง เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ต่อไป

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดอ่างทอง

สภาพทั่วไป

จังหวัดอ่างทอง ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทย เป็นเมืองอยู่ชานน้ำที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของชาติมาเป็นเวลาช้านาน ผลิตผลด้านการเกษตรโดยเฉพาะข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สามารถส่งไปขายยังต่างประเทศได้มากเป็นอันดับหนึ่ง ทำรายได้เลี้ยงประชากรและใช้ในการพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้าตลอดมา แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแม่น้ำสายที่ให้ความอุดมสมบูรณ์ไหลผ่านพื้นที่ราบลุ่มภาคกลาง ซึ่งเริ่มต้นจากจังหวัดนครสวรรค์ลงไปถึงจังหวัดสมุทรปราการ ประชาชนส่วนมากตามพื้นที่ราบลุ่มภาคกลาง จึงประกอบอาชีพทำนา กล่าวได้ว่า ภูมิประเทศเป็นตัวกำหนดอาชีพ ประเพณี และวัฒนธรรมต่างๆ เป็นลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของเมืองอย่างสำคัญ

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดอ่างทองตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทย รูปร่างลักษณะคล้ายรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีพื้นที่ทั้งหมด ๙๖๘.๓๗๒ ตารางกิโลเมตร โดยมีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอค่ายบางระจัน อำเภอพรหมบุรี และอำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอผักไห่ และอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอบางปะหัน อำเภอมหาราช และอำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอศรีประจัน อำเภอสามชุก และอำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดอ่างทองมีลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ลักษณะคล้ายอ่าง ไม่มีภูเขา ไม่มีป่าไม้ ดินเป็นดินเหนียวปนทราย พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะแก่การทำนาข้าว ทำไร่ และทำสวน

ลักษณะภูมิอากาศ

เนื่องจากจังหวัดอ่างทองตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ร้อนชื้น ดังนั้น ภูมิอากาศจึงเป็นแบบ ฝนเมืองร้อน โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ทำให้อากาศหนาวเย็นและแห้งแล้ง และได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ในช่วงเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนกันยายนทำให้มีเมฆมากและมีฝนตกชุก

สภาพด้านเศรษฐกิจ

จังหวัดอ่างทองเป็น “อู่ข้าว - อู่น้ำ” ที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ สภาพเศรษฐกิจของจังหวัด อ่างทองอยู่ในฐานะที่สามารถเลี้ยงตนเองได้เป็นอย่างดีในแง่ของอาหาร แรงงาน และการคมนาคมขนส่ง “ข้าว” เป็นผลผลิตที่สำคัญที่ส่งออกของจังหวัดฯ

การเกษตรกรรม

การเพาะปลูก ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดอ่างทอง

- พืชไร่ พืชไร่นิยมปลูกกันมาก คือ อ้อยโรงงาน แหล่งเพาะปลูกที่สำคัญ คือ อำเภอแสวงหา อำเภอโพธิ์ทอง
- ไม้ผลไม้ยืนต้น ที่นิยมปลูกกันมาก คือ สวนมะม่วง แหล่งเพาะปลูกที่สำคัญ คือ อำเภอเมืองอ่างทอง อำเภอโพธิ์ทอง อำเภอวิเศษชัยชาญ
- พืชผัก การเพาะปลูกผักมีกระจายอยู่ในทุกอำเภอ พื้นที่ที่มีการเพาะปลูกผักมากที่สุด คือ อำเภอแสวงหา อำเภอโพธิ์ทอง อำเภอเมืองอ่างทอง ผักที่นิยมปลูกได้แก่ ข้าวโพดฝักสด ข่าชะอม กระเพรา ตะไคร้ ถั่วฝักยาว บวบ แตงกวา กระเจี๊ยบเขียว
- ไม้ดอกไม้ประดับ ชนิดที่ปลูก ได้แก่ ดาวเรือง มะลิ ปาล์ม อโกลนีมา โป๊ยเซียน ชวนชม มีประดับกระถางต่าง ๆ
- โรงเพาะเห็ด เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดนางฟ้าภูฐาน เห็ดฟาง

การอุตสาหกรรม

จังหวัดอ่างทองอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร ประกอบกับมีแม่น้ำ เจ้าพระยาไหลผ่าน ซึ่งสะดวกต่อการคมนาคมขนส่งทางน้ำ โดยการลำเลียงสินค้าลงเรือล่องไปสู่ท่าเรือ กรุงเทพมหานคร และอ่าวไทย ดังนั้น โรงงานอุตสาหกรรมที่ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดอ่างทองจึงมีลักษณะของโรงงานอุตสาหกรรมที่มาใช้ท่าเลสถานีและแรงงานในจังหวัดอ่างทอง โดยใช้วัตถุดิบจากที่อื่น เช่น ไซโลเก็บพักสินค้า โรงงานผลิตเส้นใยสังเคราะห์ โรงงานผลิตกล่องกระดาษ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีโรงงานอุตสาหกรรมที่อาศัยปัจจัยการผลิตจากภาคเกษตร อุตสาหกรรมสำหรับก่อสร้าง รวมทั้งอุตสาหกรรมหัตถกรรมในท้องถิ่น

วัฒนธรรมและประเพณี

ประชากรส่วนมากในจังหวัดอ่างทองนับถือศาสนาพุทธ จึงถือได้ว่า จังหวัดอ่างทองเป็นเมืองพระ ประเพณีที่คนในท้องถิ่นได้ปฏิบัติสืบทอดติดต่อกันมาจึงเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ จำแนกได้ดังนี้

๑. ประเพณีเกี่ยวกับวิถีชีวิตและการทำมาหาเลี้ยงชีพ เช่น ประเพณีเนื่องจากการเกิด การตาย และการทำไร่ ทำนา
๒. ประเพณีที่มีลักษณะยกย่องเชิดชูบุคคลหรือสิ่งที่เคารพสักการะ เช่น ประเพณีไหว้ครู
๓. ประเพณีที่เน้นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคม มีความร่วมมือร่วมใจให้อภัย และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน เช่น ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว ลงแขกก่อสร้างบ้าน
๔. ประเพณีที่เกี่ยวกับความรื่นเริง เช่น การละเล่นมหรสพสมโภชเฉลิมฉลอง
๕. ประเพณีส่วนบุคคลตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น ประเพณีการคลอด การอยู่ไฟ การทำขวัญ
๖. ประเพณีสำคัญ ๓ วัน เมื่อเด็กทารกคลอดออกมาอายุได้ ๓ วัน จะมีพิธีทำขวัญ
๗. ประเพณีไว้จุกและไว้เกล้า
๘. ประเพณีโกนจุก
๙. ประเพณีบวชนเณรและบวชพระ
๑๐. ประเพณีแต่งงาน การทำศพ
๑๑. ประเพณีแข่งเรือยาว

ด้านสาธารณสุข

จังหวัดอ่างทองมีสถานบริการสาธารณสุขแผนปัจจุบัน (โรงพยาบาลรัฐ) มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ศูนย์บริการสาธารณสุข มีบุคลากรที่ให้บริการสาธารณสุขในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง และยังมีอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ทุกหมู่บ้าน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แหล่งน้ำ จังหวัดอ่างทองได้อาศัยแหล่งน้ำจากน้ำฝน และจากแม่น้ำ คลอง หนอง บึงต่าง ๆ ที่ใช้ประโยชน์สำหรับการอุปโภค บริโภค การเกษตร และการอุตสาหกรรม นอกจากนี้พื้นที่ในจังหวัดอ่างทอง ยังได้รับประโยชน์จากแหล่งน้ำตามโครงการชลประทานต่าง ๆ

ดังนั้น พื้นที่การเกษตรเกือบทั้งหมดในจังหวัดอ่างทองจึงอยู่ในเขตชลประทาน ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก มีเพียงพื้นที่บางแห่งจะประสบปัญหาบ้าง เฉพาะในช่วงฤดูแล้ง สภาพทั่วไปของจังหวัดอ่างทอง เป็นพื้นที่ที่ใช้เพื่อการเกษตรมาตั้งแต่ดั้งเดิม พื้นที่ทั้งหมดเป็นพื้นที่ที่มีกรรมสิทธิ์ครอบครองทั้งสิ้น จำแนกเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชนและของส่วนราชการต่าง ๆ จึงไม่มีพื้นที่ที่เป็นป่าไม้ สวนรุกขชาติ อุทยาน วนอุทยานแต่อย่างใด

แหล่งท่องเที่ยว

จังหวัดอ่างทองมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทั้งด้านประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศาสนสถาน และแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติหลายแห่ง ได้แก่

๑ แหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์โบราณสถาน และศาสนสถาน

- วัดไชโยวรวิหาร เป็นที่ประดิษฐานพระมหาพุทธรูปพิมพ์และรูปหล่อสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังษี) ตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอไชโย
- พระนอนวัดขุนอินทประมูล เป็นพระพุทธรูปปางไสยาสน์ที่ยาวที่สุดในประเทศไทย วัดได้ยาว ๕๐ เมตร ประดิษฐานอยู่บนโคกดินกลางทุ่งในท้องที่ตำบลอินทประมูล อำเภอโพธิ์ทอง
- วัดป่าโมกวรวิหาร เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปางไสยาสน์ ยาว ๒๒.๕๘ เมตร
- วัดสี่ร้อย เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปางเลไลย์สูง ๒๑ เมตร ตั้งอยู่กลางแจ้งริมฝั่งแม่น้ำน้อย ในท้องที่ตำบลสี่ร้อย อำเภอวิเศษชัยชาญ
- วัดต้นสน เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสมเด็จพระศรีเมืองทอง สูง ๙ วา ๒ ศอก ๑๙ นิ้ว ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอ่างทอง
- วัดเขียน ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลศาลเจ้าโรงทอง อำเภอวิเศษชัยชาญ ภายในพระอุโบสถมีภาพฝาผนังสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย สันนิษฐานว่าเป็นฝีมือช่างสกุลเมืองวิเศษชัยชาญ
- วัดท่าสุทธาวาส ตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอป่าโมก เป็นวัดที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงรับไว้ในพระอุภักดิ์ เป็นสถานที่ประดิษฐานพระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเอกาทศรถ ภายในพระอุโบสถมีภาพฝีพระหัตถ์ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ นอกจากนี้สถานที่ส่วนหนึ่งใช้เป็นศูนย์ตุ๊กตาชาววัง
- วัดม่วง ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลหัวตะพาน อำเภอวิเศษชัยชาญ อาคารพระอุโบสถรายล้อมด้วยสถาปัตยกรรมที่เป็นรูปดอกบัว และรูปปั้นเทพเจ้าต่าง ๆ
- วัดสระแก้ว ตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอป่าโมก เป็นสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า

- วัดโพธิ์หอม ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลราชสถิต อำเภอไชโย มีการขุดค้นพบรูปพระพรหมสี่หน้าสองเศียร เป็นปูนปั้นขนาดใหญ่ศิลปะแบบขอม ประดิษฐานบนพานซึ่งอยู่ด้านหน้าฐานพระอุโบสถเดิม
- พระตำหนักคำหยาด ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลคำหยาด อำเภอโพธิ์ทอง เจ้าฟ้าอุทุมพรเป็นผู้สร้างขึ้นเมื่อปี ๒๓๑๐ ทรงใช้เป็นสถานที่ประทับขณะทรงผนวช
- อนุสาวรีย์นายดอก นายทองแก้ว เพื่อเป็นที่ระลึกถึงวีรชนเมืองวิเศษชัยชาญที่ได้ร่วมทำศึกสู้รบกับกองทัพพม่าในศึกบางระจันเมื่อปี ๒๓๑๐ ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลไผ่จำศีล อำเภอวิเศษชัยชาญ
- วัดจันทรังษี เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์นามว่า “หลวงพ่อยก” ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลหัวไผ่ อำเภอเมืองอ่างทอง
- วัดอ่างทองวรวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นตรีมีพระอุโบสถที่งดงาม มีพระเจดีย์ทรงระฆังประดับด้วยไม้สักงดงามเป็นระเบียบ ล้วนเป็นสถาปัตยกรรมสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ตั้งอยู่ใกล้กับศาลากลางจังหวัดอ่างทอง
- อนุสาวรีย์พันท้ายนรสิงห์ ตั้งอยู่ภายในเขตวัดนรสิงห์ อำเภอป่าโมก เป็นที่ระลึกถึงพันท้ายนรสิงห์
- บ้านคูเมือง อยู่ในท้องที่ตำบลบ้านไผ่ อำเภอแสวงหา เป็นสถานที่ที่นักโบราณคดี ได้ขุดค้นพบซากเมืองโบราณสมัยทวารวดี และร่องรอยคูเมืองหลงเหลืออยู่
- วัดบ้านพราน อยู่ในท้องที่ตำบลบ้านพราน อำเภอแสวงหา เป็นวัดเก่าแก่มีพระพุทธรูปศิลาแลงประดิษฐานไว้ในวิหาร ชาวบ้านเรียกว่า “หลวงพ่อกโรทอง” มีความศักดิ์สิทธิ์ สามารถคุ้มภัยผู้สักการะ
- วัดมหานาม อยู่ที่บ้านมหานาม หมู่ที่ ๔ ตำบลไชยภูมิ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง เดิมชาวบ้านเรียกกันว่า “วัดอินทราราม” เป็นวัดที่มีพระพุทธรูปก่ออิฐถือปูน สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา เรียกว่าหลวงพ่อบัว
- วัดสระเกษ ตั้งอยู่ที่ ตำบลไชยภูมิ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง เดิมมีนามว่าวัด “เสาชงหิน” เป็นวัดที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ได้กรีธาทัพขับไล่ข้าศึก ได้ชัยชนะแล้วได้พักทัพที่วัดเสาชงหิน สรงน้ำสระเกศที่วัดนี้จึงเรียกว่า “วัดสระเกษ”

๒ แหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรมต่าง ๆ

- หมู่บ้านจักสานผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่และหวาย อยู่ในท้องที่ตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง
- ตึกตาขาววังบ้านบางเสด็จ ตั้งอยู่ภายในเขตวัดท่าสุทธาวาส อำเภอป่าโมก
- หมู่บ้านทำกลอง อยู่ในท้องที่ตำบลเอกราช อำเภอป่าโมก มีการผลิตและจำหน่ายกลองนานาชาติ
- อีฐ่ออ่างทอง อยู่ในท้องที่อำเภอป่าโมก เป็นอีฐ่อโชว์แนวระดับอาคารบ้านเรือน
- หมู่บ้านจักสานผักตบชวา ที่บ้านคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง และที่บ้านอำเภอไชโย
- กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแห อยู่ที่ตำบลบ้านแห อำเภอเมืองอ่างทอง ผลิตและจำหน่ายมะม่วงแช่อิ่มปลอดสารพิษ ข้าวเกรียบสมุนไพร กล้วยม้วน
- ฟาร์มเลี้ยงนกกระจอกเทศ ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลศาลเจ้าโรงทอง อำเภอวิเศษชัยชาญ
- หมู่บ้านไร่นาสวนผสมตามแนวทฤษฎีใหม่ ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลโคกพุทรา อำเภอโพธิ์ทอง

- หมู่บ้านการเกษตร เป็นแหล่งผลิตพืชสวนพันธุ์ดีอีกจำนวนมาก ได้เช่น สวนมะยงชิดพันธุ์ดี ในท้องที่ตำบลบางเจ้าฉ่า และสวนกระท้อนพันธุ์ดีในท้องที่ตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทองและสวนองุ่นรัตนา

๓ แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ

- วัดปลาวัดขอย อยู่ในท้องที่ตำบลโพธิ์รังนก อำเภอโพธิ์ทอง
- ค้างคาวแม่ไก่ ที่วัดจันทาราม อำเภอโพธิ์ทอง
- สวนนกธรรมชาติ ที่วัดร้วหว้า ตำบลบ้านพราน อำเภอแสวงหา

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง

แยกเป็น ๕ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
๒. ด้านเกษตรกรรม
๓. ด้านการแพทย์ไทย
๔. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๕. ด้านศิลปกรรม

ด้านอุตสาหกรรม
และหัตถกรรม

ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

หมู่บ้านจักสานผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่และหวาย ชุมชนบางเจ้าฉ่า จังหวัดอ่างทอง

พิกัด : ตั้งอยู่หมู่ที่ ๘ บ้านยางทอง ตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภโโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

ประวัติความเป็นมา

แหล่งหัตถกรรมเครื่องจักสานสำคัญที่ขึ้นชื่อของจังหวัดอ่างทอง คือ **“บ้านบางเจ้าฉ่า”** เป็นชุมชนที่มีมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งชาวบ้านได้เคยร่วมกับชาวแขวงเมืองวิเศษชัยชาญ และชาวบางระจัน สู้รบกับพม่า ณ บ้านบางระจัน โดยมีนายฉ่าเป็นผู้นำ นายฉ่านั้นพื้นเพเป็นคนสีบัวทอง ภายหลังจากสู้รบยุติแล้ว “นายฉ่า” จึงได้นำชาวบ้านมาตั้งบ้านเรือนเป็นที่อยู่อาศัยถาวรขึ้นในชุมชนด้านทิศตะวันตกของแม่น้ำน้อย แต่เดิมเรียกว่า “บ้านสร้างสามเรือน” เพราะเริ่มแรกมีเพียงสามหลังคาเรือนเท่านั้น ซึ่งเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การตั้งเป็นที่อยู่อาศัย ปัจจุบันมีชื่อว่า “บางเจ้าฉ่า” เพราะนำชื่อของนายฉ่ามาตั้งชื่อ ซึ่งนายฉ่านั้นเป็นทั้งผู้นำและเป็นผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน

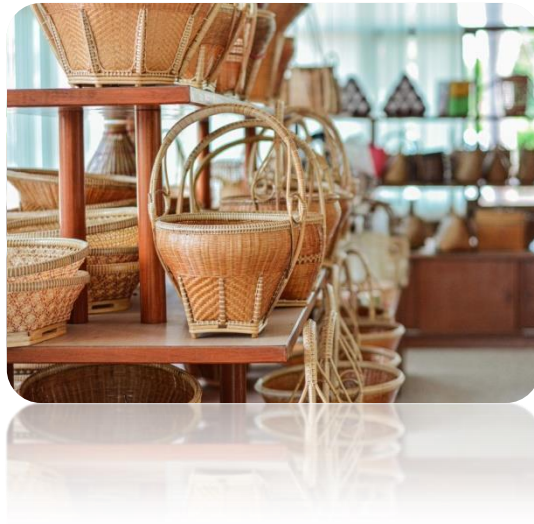
รายละเอียด

การทำเครื่องจักสาน ตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภโโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยสมัยก่อนจักสานเป็นอาชีพที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ตะกร้า กระบุง ป่าน้ำชา ของที่ใช้ดักจับสัตว์ ต่อมาได้ดัดแปลงมาเป็นของใช้ที่ทันสมัย เช่น กระเป๋า เป็นต้น

เป็นแหล่งผลิตเครื่องจักสานด้วยไม้ไผ่ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้เคยเสด็จพระราชดำเนินมาเยือนและได้พระราชทานคำแนะนำให้ราษฎรปลูกไม้ไผ่สีสุก เพื่อเป็นวัตถุดิบในการทำเครื่องจักสานและเป็นการอนุรักษ์งานฝีมือประเภทนี้ไว้

ต่อมาได้พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานเป็นรูปทรงอื่นๆ และรูปแบบใหม่ ให้มีความทันสมัย ทำให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่าเพิ่ม เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในต่างประเทศและต่างประเทศ ผลิตภัณฑ์มีความประณีตสวยงาม รูปแบบมีการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญากับเอกลักษณ์ความเป็นไทย ลวดลายมีการปรับประยุกต์ โดยนำลายผ้ามาผสมผสานใส่ในตัวผลิตภัณฑ์ ช่วยเพิ่มความแตกต่างและมีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น สีเส้นมีความหลากหลาย ออกไปในแนวคลาสสิก

ขั้นตอนการจักสาน

การจักตอก

๑. การจักตอกปิ่น แบ่งไม้ไผ่ออกเป็นชิ้นๆ ตามขนาดที่ต้องการ ใช้มีดจักตอกเอาส่วนในออก (ซี่ตอก) จักในส่วนที่เหลือออกเป็นเส้นบางๆ แล้วหลาวให้เรียบร้อย จากนั้นตากแดดให้แห้ง
๒. การจักตอกตะแคง ใช้วิธีเดียวกันกับการจักตอกปิ่นเบื้องต้น แต่การจักให้เป็นเส้นตอกจะทำการจักทางผิวเป็นเส้นเล็กกว่าตอกปิ่น ทำการหลาวให้เรียบร้อยแล้วนำออกตากแดด
๓. การจักไพล ใช้วิธีเดียวกันกับการจักตอกตะแคง แต่การหลาวจะหลาวให้เป็นเส้นกลมแบบเท่ากัน ทำการหลาวให้เรียบร้อยแล้วนำออกตากแดด

การสาน

การสาน เป็นขั้นตอนที่ยาก และต้องใช้ความละเอียดมากที่สุด โดยเริ่มจากการก่อฐานด้านล่างด้วยเส้นตอกสองชนิด คือ ตอกยืน (ตอก-ตั้ง) ซึ่งจะมีลักษณะคอดตรงกลางต่างจากตอกทั่วๆ ไป และตอกนอน (ตอกสาน) ที่มีขนาดกว้างเท่ากันเท่ากันทั้งเส้นตากปกติ เหตุที่ตอกยืนมีลักษณะพิเศษเนื่องมาจากเมื่อสานเสร็จ จะได้ตะกร้าที่มีฐานเล็ก และค่อยๆ บานขึ้นบริเวณปาก

การรมควัน

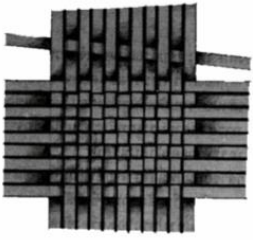
เมื่อสานตัวเรียบร้อยก็ถึงการรมควันโดยจะทำในวันที่ไม่มีลม ใช้ฟางพรมน้ำหมาดๆ เป็นเชื้อเพลิง เพื่อให้เกิดควันมาก รมจนเครื่องจักสานมีสีเหลืองเท่ากันทั้งใบ แล้วนำมาเข้าส่วนประกอบหวาย มีการผูกปาก พันขา ใส่ฐานและหูหิ้ว

การถักและพัน

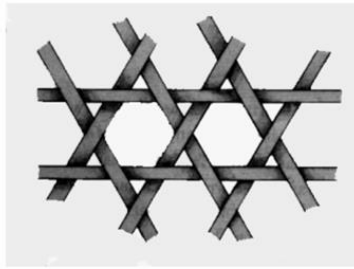

เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการสานเพื่อเพิ่มความแข็งแรงสวยงามแก่เครื่องจักสานด้วยหวาย ในส่วนที่ต้องการเสริมเป็นพิเศษ ได้แก่ ปาก ขา หู การผูกและพันด้วยหวายจะเสริมให้เครื่องจักสานเกิดความสวยงาม

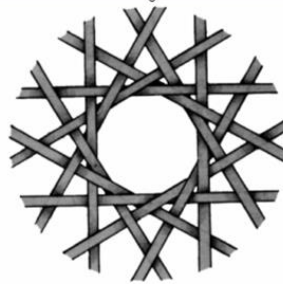
ลายเครื่องจักสาน

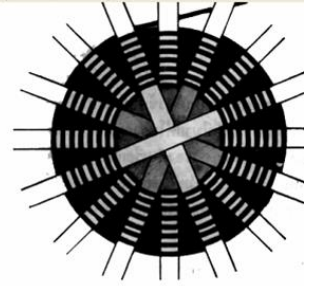
1. ลายขัด

2. ลายเฉลว

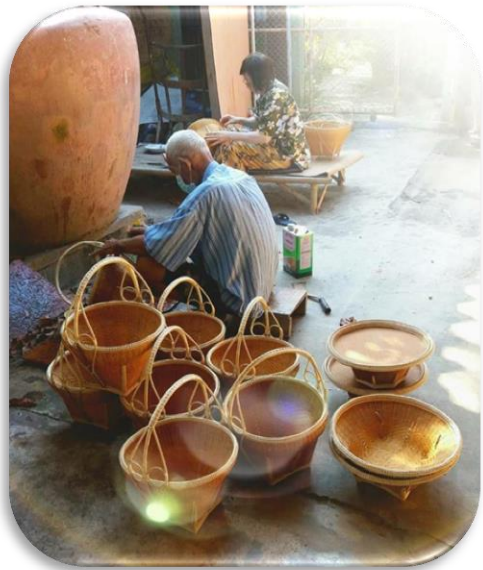

3. ลายหัวสู่ม

4. ลายก้นหอย

ภาพประกอบสินค้าจักสานของชุมชนบางเจ้าฉ่า จังหวัดอ่างทอง

ศูนย์ตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จ

พิกัด : ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ ตำบลบางเสด็จ อำเภอบางบาล จังหวัดอ่างทอง

ประวัติความเป็นมา

เรือนไทยทรงสูงที่ดูงดงามและมีเอกลักษณ์แห่งนี้ เป็นที่ตั้งของศูนย์ตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จ ตำบลนี้ เดิมชื่อ “บ้านวัดตาล” ต่อมาเปลี่ยนเป็นชื่อบ้านบางเสด็จ เพื่อเป็นการระลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ ๙) และสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวงที่ได้ เสด็จพระราชดำเนินพระราชทานความช่วยเหลือแก่ราษฎรผู้ประสบอุทกภัยในปี พ.ศ.๒๕๑๘ โดยตุ๊กตาชาววัง ที่บ้านบางเสด็จเป็นโครงการที่สมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๙ เพื่อเป็นอาชีพเสริมเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ราษฎรภายในหมู่บ้านบางเสด็จ เหตุที่ชื่อ “ตุ๊กตาชาววัง” เพราะว่ารัชกาลที่ ๕ คุณค่าหลวงท่านปั้นกันในหมู่ชาววัง พระองค์ท่านได้ส่งครูมาสอนปั้นตุ๊กตาชาววัง เนื่องจากกลัวว่าการปั้นตุ๊กตาชาววังจะสูญหายไป เพราะในวังเริ่มปั้นกันน้อยลง คนปั้นก็มีอายุกันมาก และนำ รูปแบบจากในวังมาใช้ จึงเรียกว่า “ตุ๊กตาชาววัง”

ศูนย์ตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จ ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดท่าสุทธาวาส ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งมี ทัศนียภาพโดยรอบร่มรื่นและสวยงาม เป็นอาคารทรงไทย ๒ ชั้น ชื่อว่า “**คุ้มสุวรรณภูมิ**” ชั้นบนแสดง นิทรรศการพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ ชั้นล่างเป็นที่ทำการของกลุ่มปั้น ตุ๊กตาชาววัง มีการจัดแสดงผลงานและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาชาววัง พร้อมด้วยผลิตภัณฑ์ OTOP ของ จังหวัดอ่างทอง ในราคาที่ย่อมเยา

รายละเอียด

สำหรับตุ๊กตาชาววังของที่นี่ เป็นงานปั้นจากดินเหนียว ถ่ายทอดถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้คนและ วัฒนธรรมประเพณีไทยต่าง ๆ เช่น การละเล่นของเด็กไทย วงมโหรีปี่พาทย์ สุภาพศตคำพังเพยไทย หรือรูป ผลไม้ไทยหลากหลายชนิด ซึ่งล้วนสวยงามน่ารักและเหมาะที่จะซื้อเป็นของขวัญ หรือของที่ระลึกเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ที่ศูนย์ตุ๊กตาชาววังแห่งนี้ นักท่องเที่ยวยังสามารถชมการปั้นตุ๊กตาชาววัง ได้ที่บ้านเรือนราษฎรใน ละแวกนั้นได้อย่างเป็นกันเอง เนื่องจากในแต่ละบ้านจะทำตุ๊กตาคนละแบบแตกต่างกันไป

ปัจจุบัน การปั้นตุ๊กตาดินเหนียวของชาวบางเสด็จไม่เพียงแต่จะสร้างอาชีพใหม่ให้แก่ชาวบ้าน แต่ยังเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่ส่งออกไปทั่วโลก และที่สำคัญศูนย์ตุ๊กตาชาววังแห่งนี้ทำให้ชาวบ้านได้อยู่ร่วมกันในชุมชนโดยไม่ต้องออกไปทำงานต่างถิ่น และสามารถสืบสานการปั้นตุ๊กตาชาววังสู่รุ่นลูกหลานต่อไป

วัตถุดิบหลัก

ดินสำหรับปั้น แม่พิมพ์ส่วนหัวตุ๊กตา หัวตุ๊กตาที่ทำสำเร็จแล้ว มีดเล็กปลายแหลม ไม้หางกระรอก แป้งผง โตะหรือไม้สำหรับรองปั้น ผ้าสำหรับเช็ดมือ ถาดหรือกระดิ่งสำหรับใส่ตุ๊กตา น้ำ

ส่วนประกอบ

ดินเหนียว แม่พิมพ์ มีดปาดแต่งแบบปูน หัวหุ่นต้นแบบ ปูนพลาสติกสีน้ำอะคริลิก ฟูกัน เตากลั่น แบบชนิดเตาขนมครก หม้อดินเผาที่ใช้ต้มยาหรือกะละมังเคลือบสำหรับใส่ตัวตุ๊กตาเผา ฟงหรือที่กั้นแกลบ ทำด้วยสังกะสี หรือเหล็ก แกลบ ถ่านไม้

แหล่งวัตถุดิบ : ดินเหนียวในพื้นที่

ขั้นตอนการทำตุ๊กตาชาววัง

การเตรียมดิน

๑. หมักดินแช่ไว้จนเป็นน้ำโคลน ตักน้ำโคลนกรองผ่านผ้าขาวบาง
๒. ผึ่งดินจนเกือบแห้งแล้วนำมาบดป้อนให้เป็นก้อนห่อผ้า และใส่ถุงพลาสติก

การเตรียมส่วนหัวตุ๊กตา

๑. การนำดินใส่ตรงส่วนหัวตุ๊กตา
๒. จับแม่พิมพ์สองซีกประกบกันให้แน่น
๓. จับแม่พิมพ์แยกออกจากกัน
๔. นำส่วนหัวตุ๊กตาออกจากแม่พิมพ์ ตัดคีบดินส่วนเกินที่ติดอยู่รอบๆ

ขั้นตอนการปั้นตัวตุ๊กตา

๑. การคลึงดินให้เป็นเส้นตรงกลางใหญ่ ปลายทั้งสองข้างเล็กเรียวยาวให้มีความยาวพอประมาณ
๒. การจับดินพับครึ่งให้ติดกัน
๓. คลึงดินส่วนที่เป็นตัวให้ติดเป็นเนื้อเดียวกันจะเป็นส่วนลำตัวของตุ๊กตา
๔. ใช้ปลายนิ้วชี้กดตัดให้เป็นส่วนกัน ส่วนเอว และส่วนอกของตัวตุ๊กตา
๕. นำดินมาคลึงเป็นเส้นเล็กๆ ปลายสองข้างเรียวยาว เพื่อเป็นส่วนแขนแล้วใช้ปลายนิ้วกดดินส่วนแขนให้ติดกับส่วนลำตัว
๖. ประกอบตัวตรงที่เจาะนำไว้ นำส่วนหัวมาเสียบจัดทำทางให้ได้ตามที่ออกแบบไว้
๗. ทิ้งไว้ให้แห้งสนิท แล้วจึงนำไปเผา

การเผาตุ๊กตา

การเผาตุ๊กตาต้องแห้งสนิท เริ่มด้วยการตีไฟในเตา ใช้ถ่านเป็นเชื้อเพลิง จากนั้นนำภาชนะ เช่น หม้อดิน หรือกะละมังเคลือบที่บรรจุตุ๊กตาวางลงบนเตาแล้วใช้ถ่านสุกวางบนฝาภาชนะ โดยรอบๆ เพื่อให้ความร้อนได้กระจายทั่วถึง โดยจะต้องค่อยๆเพิ่มความร้อน พอแก่ลบสุกทั่วกันดีทั้งเตา ตุ๊กตาจะสุกเป็นเหมือนอิฐปล่อยให้ไฟมอดไปเอง

การระบายสีและตกแต่ง

- ๑ ลงสีรองพื้นด้วยสีน้ำพลาสติกสีขาว
- ๒ ลงสีน้ำมันให้เป็นผ้านุ่ง เขียนตา เขียนปาก

การประกอบเข้าชุด

จัดประกอบเข้าชุดตามต้องการ เช่น ชุดวงดนตรีปี่พาทย์ ชุดการละเล่นพื้นบ้านของไทย เป็นต้น

สีตามความนิยมของชาววัง

เสื้อผ้าของผู้ใหญ่ ผู้หญิงจะต้องนุ่งห่มสีตัดกันตามวัน (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ ๙), ๘ สิงหาคม ๒๕๖๒)

วันอาทิตย์	: นุ่งแดงห่มเขียวหรือจะกลับกันก็ได้
วันจันทร์	: นุ่งม่วงหรือน้ำเงินห่มเหลือง
วันอังคาร	: นุ่งชมพูหรือน้ำเงินหรือกลับกัน
วันพุธ	: นุ่งน้ำเงินห่มสไบเขียว
วันพฤหัสบดี	: นุ่งน้ำเงินห่มแสดหรือกลับกัน
วันศุกร์	: นุ่งน้ำเงินห่มชมพูหรือบานเย็นคล้ายวันอังคาร
วันเสาร์	: ห่มสีม่วงนุ่งสีเหลืองหรือเทาแก่

หมู่บ้านทำกลองเอกราช

พิกัด : ตั้งอยู่เลขที่ ๖๓/๔ หมู่ ๖ ตำบลเอกราช อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง

ประวัติความเป็นมา

หมู่บ้านทำกลองตำบลเอกราช ได้รับการคัดเลือกเป็น ๑ ใน ๑๐ เมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของกระทรวงพาณิชย์ ในปี ๒๕๕๔ ชุมชนทำกลองตำบลเอกราชแห่งนี้ตั้งอยู่ริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาหลังตลาดป่าโมก ได้เริ่มผลิตกลองมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๐ โดยชาวบ้านได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสืบทอดกันมาสู่ลูกหลาน มีความเชี่ยวชาญในการทำกลองชนิดต่าง ๆ ทั้งกลองไทยและกลองนานาชาติ ตลอดสองข้างทางในชุมชนจะเห็นร้านผลิตและจำหน่ายกลองเป็นระยะๆ โดยจะเริ่มหลังฤดูเก็บเกี่ยว

นอกจากนี้ ที่หมู่บ้านทำกลอง ยังมีกลองยาวที่ยาวที่สุดในโลกก็ว่าได้ โดยมีขนาดหน้ากลองกว้าง ๓๖ นิ้ว ๙๒ เซนติเมตร ยาว ๗.๖ เมตร ทำจากไม้จามจุรีต่อกัน ๖ ท่อน กลองใบนี้ถือเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้านทำกลอง ที่บ่งบอกว่าคุณมาถึงถิ่นทำกลองของจังหวัดอ่างทองแล้ว กลองใบนี้ตั้งเด่นตระหง่านอยู่หน้าบ้านของ กำนันหงส์ฟ้า หทยด้อย ผู้สร้างกลองขึ้นมาเมื่อปีพ.ศ. ๒๕๓๗ และใช้เวลาสร้างราว ๑ ปี แม้ปัจจุบันหมู่บ้านทำกลองจะมีไม่มากในประเทศไทย แต่ที่หมู่บ้านแห่งนี้ ยังคงอนุรักษ์การผลิตกลองแบบไทยมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ควรค่าแก่การแวะเวียนไปเยี่ยมชมเยียน และศึกษาถึงภูมิปัญญาไทยที่นับวันจะหาชมได้ยากยิ่ง

รายละเอียด

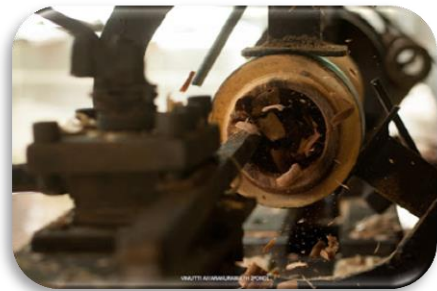
หมู่บ้านกลองตำบลเอกราช หมู่บ้านท่ากลอง จังหวัดอ่างทอง เป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงในการทำกลองที่มีคุณภาพ ทั้งกลองสั้นและกลองยาว อาทิ กลองเพล กลองทัด กลองญี่ปุ่น กลองสิงโต กลองยาว กลองโพน ขาตรี กลองเปิงม้งคลอก กลองร่ำวง กลองตะโพน กลองแขก กลองรำมะนา เป็นต้น แต่ที่ทำกันอย่างขึ้นชื่อจนเป็นที่รู้จักก็คือ “กลองยาว” จนกระทั่งกลองขนาดเล็กจิ๋วสำหรับเป็นของที่ระลึก จะเห็นถึงฝีมือการทำกลองที่ได้คุณภาพ ประณีต สวยงาม และยังสามารถซื้อกลับบ้านได้ ถือเป็นหมู่บ้านต้นแบบหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของอำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง

วัตถุดิบหลัก

กลองของที่นี่ทำจาก ไม้ฉำฉา หรือ ไม้ก้ามปู เพราะเป็นไม้เนื้ออ่อนที่ สามารถขุดเนื้อไม้ได้ง่ายและอีกหนึ่งวัตถุดิบสำคัญ คือ หนังวัว ที่ต้องเตรียมไว้สำหรับขึงทำหน้ากลอง

ภาพประกอบการทำกลองเอกราช อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรธรรมชาติ : โดย วิสาหกิจชุมชน

แม่บ้านเกษตรกรรำมะสัก

“ป่าสังัด พรมเมศ” หัวหน้ากลุ่มแม่บ้าน

พิกัด : บ้านเลขที่ ๑๓๖ หมู่ ๕ ตำบลรำมะสัก อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

เบอร์ติดต่อ : ๐๘๑ ๙๔๖-๒๖๕๑ (ป่าสังัด)

๐๘๙ ๕๐๔-๖๓๓๙ (มาลัย)

๐๘๕ ๑๙๑-๑๗๖๔ (ขวัญเรือน)

บริการจัดส่งทางไปรษณีย์ ติดต่อ คุณศิวกานต์ : ๐๘๕ ๑๘๐-๕๘๕๙

“ป่าสังัด” คือหญิงแกร่ง แห่งอำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง จบการศึกษา ป.๔ ทำมาแล้วหลายอาชีพ แต่สุดท้ายตั้งตัวได้ด้วยการเป็นเกษตรกรปลูกสมุนไพรไทยใกล้ตัว นอกจากนั้นพนักงาำลังกับกลุ่มแม่บ้าน แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใช้ในครัวเรือนนำออกจำหน่าย มีรายได้เข้ากลุ่มเดือนละล้านกว่า ช่วยสร้างงานสร้างเงินให้แก่คนในชุมชนกว่า ๓๐๐ ชีวิต

ประวัติความเป็นมา

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรำมะสัก ก่อตั้งขึ้นโดยการนำของ คุณป่าสังัด พรมเมศ ที่เล็งเห็นปัญหาของสินค้าทางการเกษตร อย่าง ตะไคร้ ผักต่างๆ ที่มีราคาที่ตกต่ำ และบางครั้งถึงกับขายไม่ได้ ป่าสังัดคิดหาทางออกโดยการมองหาสรรพคุณต่างๆ ของสมุนไพร และหาแนวทางเพื่อเพิ่มมูลค่า โดยการแปรรูปสมุนไพร จนกลายมาเป็นผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรได้สำเร็จ และได้มีการรวมกลุ่มกับชาวบ้านเพื่อปลูกข้าว ตะไคร้ ใบเตย วานน้ำ ไหล ทองพันชั่ง ปีกนางฟ้า มะรุม จนมีคนมารับซื้อ เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว ด้วยความที่ป่าสังัด เป็นผู้ที่ชอบคิดไปทำไป จึงทำให้การลงมือทำนั้นไม่ขาดช่วง และยังมีหน่วยงานที่ช่วยในการสนับสนุนด้านเงินทุน ด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ รวมถึงเพิ่มช่องทางการตลาด ทำให้เกิดการพัฒนาดังต่อเนื่อง มีสมาชิกที่ปลูกสมุนไพร และทำงานในโรงงานราว ๓๐๐ ครัวเรือน สมุนไพรที่นำมาจำหน่าย ปลูกแบบเกษตรอินทรีย์

วัตถุดิบหลัก

สมุนไพรที่สมาชิกปลูก และส่งมาจำหน่าย ต้องไม่ใช่สารเคมี ต้องทำในลักษณะอินทรีย์ เพื่อให้ได้วัตถุดิบที่ปลอดภัย โดยวัตถุดิบสมุนไพรที่นำมาใช้ผลิตส่วนใหญ่รับมาจากเกษตรกรภายในชุมชน เช่น ข้า ตะไคร้ และมีบางส่วนนำมาจากจังหวัดอื่น เช่น กระเทียม ขิง แก่นมะหาด

รายละเอียด

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรำมะสัก ได้ผลิตและแปรรูปสมุนไพรออกจำหน่าย ภายใต้ชื่อนาม **'พรมจันทร์'** ส่งออกไปจำหน่ายในไทยและทั่วโลก ภายใต้การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของทุกหน่วยงานกว่า ๒๐๐ ชนิด ผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียง คือ ลูกประคบ ชุดอบสมุนไพร ผลิตภัณฑ์อื่นๆ ได้แก่ ยาหม่องสมุนไพร น้ำมันนวดสมุนไพร แชมพู สบู่ก้อน สบู่เหลว ครีมนวดผสมสมุนไพร ยาสีฟัน โลชั่นสมุนไพร สมุนไพรขัดผิว น้ำยาซักผ้า น้ำยาล้างจาน ชา และอื่นๆ อีกมากมาย

ขั้นตอนการสกัดสมุนไพร

การต้มกลั่นกับน้ำในชุดกลั่น จะได้สารสกัด ๒ ส่วน คือ น้ำที่กลั่นได้ และน้ำต้มสมุนไพร วางน้ำต้มสมุนไพรไว้ให้ตกตะกอน นำเฉพาะส่วนใสมาผสมกับน้ำที่กลั่นได้ในสัดส่วนครึ่งต่อครึ่ง ส่วนของตะกอนที่เหลือจากการกรอง จะนำไปรวบรวมและกลั่นซ้ำ แล้วนำน้ำกลั่นในครั้งหลังนี้มาผสมด้วย ส่วนผสมที่ได้นี้จะนำไปใช้ในการผลิตแชมพู สบู่เหลว และผลิตภัณฑ์อื่นๆ หากที่เหลือจากการเตรียมสารสกัดจะนำไปทำปุ๋ย การเตรียมสารสกัดด้วยวิธีนี้จะทำให้ได้ตัวยามีเข้มข้น การนำน้ำกลั่นมาผสมกับน้ำต้มสมุนไพรจะทำให้สารสกัดไม่เสี้ง่าย และทำให้ผลิตภัณฑ์ที่เตรียมจากสารสกัดไม่ตกตะกอน การต้มกลั่นต้องควบคุมอุณหภูมิไม่ให้ร้อนเกินสารสำคัญจะเสีย และไม่ให้อุณหภูมิสูงเกินไปซึ่งจะทำให้กลิ่นไม่ออก การกลั่นใช้เวลาตามชนิดของสมุนไพร หากในสูตรมีการใช้สมุนไพรหลายชนิดผสมกันจะนำสมุนไพรมาผสมกันตามสูตรแล้วกลั่นไปพร้อมกันได้เลย ไม่นิยมการสกัดด้วยแอลกอฮอล์เพราะจะใช้กับเส้นผมไม่ได้ ในการกลั่นหากได้น้ำมันจะช้อนออกมาผลิตเป็นน้ำมันนวด เช่น ไพล เป็นต้น

เครื่องมือต้มกลั่นแบบต่างๆ

ลักษณะของเครื่องมือต้มกลั่นที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ใช้หม้อขนาดใหญ่ต้มสมุนไพร แล้วแขวนหม้อขนาดเล็กกว่าไว้ข้างใน จากนั้นปิดฝาหม้อใหญ่ด้วยกะทะที่หล่อน้ำไว้ น้ำที่กลั่นได้จะตกลงในหม้อขนาดเล็กที่แขวนไว้

สมุนไพรบางชนิด เช่น มะค่าตีควาย ต้มแล้วจะข้น กรองยาก เสี้ง่าย และสมุนไพรที่เสี้ง่าย เช่น อัญชัน จะใช้วิธีทำเป็นน้ำหมัก

การเสตสารส้ม นำสารส้มมาใส่กะละมังสแตนเลส แล้วให้ความร้อนด้วยการวางบนเตาถ่านจนสารส้มเปลี่ยนจากใส กลายเป็นสีขาวขุ่น

การเตรียมครีมนวดดอกอัญชัน โดยผสมน้ำต้มดอกอัญชันกับสารสูตรครีมนวด แล้วกวนในหม้อสแตนเลสใบใหญ่บนเตาไฟ เพื่อไม่ให้เป็นเม็ด จากนั้นนำไปกรองผ่านตะแกรงลวดที่วางอยู่บนกระดังไม้ วางบนถังพลาสติกสีฟ้าขนาดใหญ่ ยีครีมนวดบนกระดังให้ไหลลงถัง นำไปบรรจุขวดขายได้

โรงตากสมุนไพรพลังแสงอาทิตย์

ด้านเกษตรกรรม

ด้านเกษตรกรรม

มะนาว “สวนวโรชา”

นายวโรชา จันทโชติ

พิกัด : เลขที่ ๘/๘ หมู่ ๘ ตำบลไผ่จำศีล อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

เบอร์ติดต่อ : ๐๘๖-๗๖๕๖๘๔๕

ประวัติความเป็นมา

“วโรชา จันทโชติ” สุดยอดปราชญ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน จบแค่มัธยมต้น แต่กล้าลองผิดลองถูกจนประสบความสำเร็จ ปลูกมะนาวออกลูกต้นละ ๑-๓ พันลูก ชื่อว่า **มะนาวแป้นวโรชา**

นายวโรชา จันทโชติ เรียนจบชั้นมัธยมปีที่ ๓ ออกมาทำสวน เรียนรู้จากการฝึกอบรมดูงาน ลองผิดลองถูกมาจนประสบความสำเร็จ เขาได้นำมะนาวพันธุ์แป้นพิจิตรกับพันธุ์แป้นรำไพมาปลูกใกล้กัน ทำให้เกิดการผสมข้ามพันธุ์ได้พันธุ์ใหม่ เรียกว่า **พันธุ์แป้นวิเศษ** มีจุดเด่น คือ ปลูกแค่ ๒ เดือนก็เริ่มให้ผล มีน้ำเยอะ กลิ่นหอมกว่าพันธุ์อื่น แต่ด้วยความเป็นเกษตรกรที่ไม่หยุดนิ่งและไม่ชอบตามใคร เขาจึงคิดหาวิธีพัฒนาพันธุ์ใหม่ๆ ตลอดเวลา จนพบว่าถ้านำมะนาวพันธุ์แป้นวิเศษมาเป็นต้นตอ แล้วนำกิ่งมะนาวพันธุ์ดี ลูกดกให้ผลเป็นช่อพวง เป็นทะวายมาเสียบยอดติดตามแล้วจะได้พันธุ์ที่มีคุณภาพดีกว่าเดิม ได้ผลขนาดใหญ่ให้ลูกทั้งปี เนื้อแน่นน้ำเยอะ เปลือกบาง ที่สำคัญทนทานต่อโรคแคงเกอร์

ลักษณะเด่น

มะนาวพันธุ์แป้นวโรชาปลูกในวงปูนโดยไม่ใช้ดิน สามารถออกผลผลิตได้ต่อต้นต่อครั้งถึง ๑,๐๐๐ ลูก และถ้าปลูกในดิน ออกผลผลิตถึง ๓,๐๐๐ ลูก จนเป็นที่ยอมรับของชาวสวนในจังหวัดใกล้เคียง เป็นสายพันธุ์ที่กลายพันธุ์มาจากมะนาวแป้น และตั้งชื่อว่า “แป้นวโรชา” ตามชื่อเจ้าของสวน มีจุดเด่นตรงที่เป็นมะนาวทะวาย ให้ผลผลิตตลอดทั้งปี ผลมีลักษณะแป้น มีน้ำมาก น้ำมีกลิ่นหอม รสชาติเปรี้ยวจัดแต่ละมุนลิ้น พิจารณาแล้วว่าเป็นมะนาวที่ตลาดต้องการ ขนาดผลใหญ่กว่าแป้นพิเศษเล็กน้อย ผิวเกลี้ยง เป็นมะนาวไม่มีเมล็ดหรือมีก็เล็กและลีบ ไม่ต้องคลึงก่อนบีบน้ำ ที่สำคัญทนทานต่อโรคแคงเกอร์ได้ดีกว่ามะนาวทั่วไป

รายละเอียด

นอกจากเรื่องคุณภาพของผลผลิตแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้กิ่งพันธุ์มะนาวแป้นวโรชาสามารถจำหน่ายได้จำนวนมาก และเป็นที่ต้องการของเกษตรกรโดยเฉพาะรายใหม่ ๆ ที่สนใจการปลูกมะนาวก็คือ “องค์ความรู้ การปลูกและดูแลมะนาว” ที่คุณวโรชาจะถ่ายทอดให้ผู้สนใจ โดยเปิดสวนเป็นสถานที่ฝึกอบรมการปลูกมะนาวอย่างเต็มรูปแบบ ผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์เลยเข้ามาเรียนรู้และกลับไปปฏิบัติได้ทันที และกิ่งพันธุ์ทุกกิ่งที่จำหน่ายออกไป ไม่ว่าจะซื้อกิ่งเดียว หรือเป็น ๑๐๐ กิ่ง ก็มีโปรแกรมการจัดการดูแลแต่ละระยะไปให้ด้วย ตั้งแต่การปลูกไปจนถึงเก็บผลผลิต ระบุชัดเจนว่าต้องให้ปุ๋ยวันไหน อย่างไร ฉีดยาอะไรช่วงไหน หากทำตามโปรแกรมอย่างเคร่งครัด โอกาสประสบความสำเร็จมีสูง

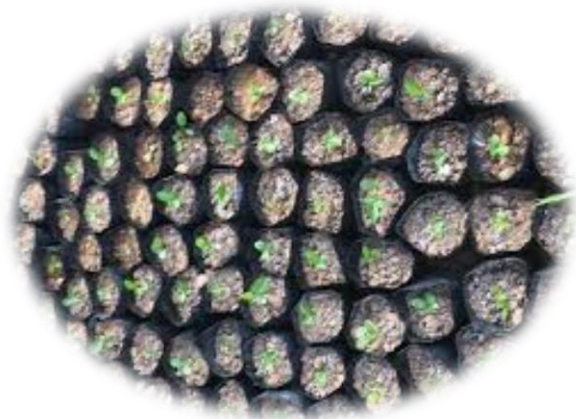
“วิธีที่ถ่ายทอดให้เกษตรกร ไม่ใช่วิธีที่ดูจากแค้ในตำราแล้วนำมาบอกต่อ แต่เป็นวิธีที่ได้ศึกษาทดลองผ่านอุปสรรค ปัญหา แล้วก็แก้ไขจนได้องค์ความรู้ใหม่ ถึงส่งต่อความรู้นั้นให้เกษตรกรอีกทอดหนึ่ง บางเรื่องเกษตรกรก็ไม่เคยเห็นจากที่อื่น และบางเรื่องก็อาจขัดแย้งกับที่เกษตรกรเคยรับรู้มา ซึ่งช่วงแรก ๆ ก็ถูกปฏิเสธอยู่เหมือนกัน แต่เมื่อเกษตรกรได้ลองนำวิธีที่แนะนำไปปฏิบัติแล้วได้ผล ก็เกิดการบอกต่อและมีผู้เข้ามาศึกษาดูงานจำนวนมาก กิ่งพันธุ์ของสวนจึงจำหน่ายได้มาก” อีกทั้งแนะนำเกษตรกรว่าไม่ควรปลูกมะนาวในวงบ่อท่อ เพราะทำให้รากหากินได้ไม่สะดวก ต้นโทรมและให้ผลผลิตไม่ดีเท่ากับการปลูกลงดิน ซึ่งการปลูกในวงบ่อท่อนั้นเป็นการแก้ปัญหาในพื้นที่ที่น้ำท่วมขังเท่านั้น แต่หากเป็นพื้นที่ทั่วไป และต้องการได้ผลผลิตคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจก็ต้องปลูกลงดินเท่านั้น

ขั้นตอนการปลูกมะนาว

เริ่มจากการเตรียมวัสดุปลูกที่นำมาใช้แทนดิน โดยจะเลือกใช้วัสดุที่รากมะนาวสามารถชอนไชได้ง่าย ช่วยให้ดูดซึมธาตุอาหารได้ดี หาง่ายและมีราคาถูก โดยวัสดุที่ใช้หลัก ๆ ได้แก่ แกลบดิบ ควรใช้แกลบเก่าหรือนำไปผ่านกระบวนการย่อยสลายเสียก่อน ซี้เถ้าแกลบ ขุยมะพร้าว เศษไม้ใบหญ้าที่แห้งแล้ว มูลวัวแห้ง ทั้งหมดเป็นวัสดุคิบที่ร่วนซุย ระบายน้ำได้ดี แต่มีความชื้นสูง รวมทั้งย่อยสลายกลายเป็นธาตุอาหารให้กับพืชได้อีกด้วย เกษตรสามารถเลือกใช้วัสดุจากภาคการเกษตรอื่น ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ เช่น ชานอ้อย กากถั่วเหลือง ฯลฯ แต่ให้เน้นเป็นวัสดุที่รากมะนาวชอนไชได้ง่าย ระบายน้ำได้ดี และควรมีค่า pH เป็นกลางเพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของต้นมะนาว

การปลูกในรูปแบบนี้ รากมะนาวสามารถแพร่กระจายหาอาหารได้เรื่อย ๆ ตามขนาดของทรงพุ่ม ซึ่งดินรอบ ๆ หลุมปลูกเมื่อนานไปก็ยุ่ย ร่วนซุย มีอินทรีย์วัตถุและมีสภาพเหมาะที่รากจะเจริญเติบโตของมะนาว แต่ถ้าให้ดีทุก ๆ ปีควรพรวนดินบริเวณรอบหลุม เหมือนเป็นการขยายหลุมปลูกให้กว้างขึ้นแล้วนำวัสดุปลูกใหม่เติมเข้าไป ก็ยิ่งทำให้รากเจริญเติบโตและดูดซึมสารอาหารได้เป็นอย่างดี และการปลูกลงดินด้วยวิธีนี้ มะนาวจะมีอายุได้ถึง ๑๒-๑๕ ปี

วิธีขยายกิ่งพันธุ์มะนาว

ใช้เทคนิค **“การทำสาวต้นมะนาว”** เพื่อขยายกิ่งพันธุ์ด้วยวิธีการตอนกิ่ง โดยเลือกมะนาวสายพันธุ์แป้นวโรชาที่มีอายุอย่างน้อย ๑ ปี แต่ในความเป็นจริงแล้วการทำสาวต้นมะนาว จะเลือกต้นแม่พันธุ์ที่มีอายุมาก ๗-๘ ปีขึ้นไป พอเริ่มมีลูกก็เด็ดทิ้งทั้งหมด เพราะไม่ต้องการให้เอาธาตุอาหารไปเลี้ยงผล แต่ต้องการให้เลี้ยงลำต้น แดกกิ่งก้านให้สมบูรณ์แข็งแรงที่สุด

เมื่อเลือกต้นแม่พันธุ์เรียบร้อยแล้วให้สังเกตกิ่งมะนาวที่แผ่ออกจากลำต้นที่มีความสูงจากพื้นดินประมาณ 2 ฟุต หรือ 1 ศอก ใช้กรรไกรตัดต้นไม้ที่มีความคม ตัดกิ่งห่างจากปลายยอดพอประมาณ เลือกตัดหลายกิ่งให้มากที่สุด เพราะวัตถุประสงค์ คือต้องการให้ต้นมะนาวแตกกิ่งก้านใหม่เพื่อตอนกิ่ง ประมาณ 8 เดือน มะนาวที่ปลูกลงก็เติบโตสามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการตอนกิ่งขายได้

วิธีเลือกมะนาวกิ่งที่จะตอน ให้เลือกจากต้นที่ให้ผลดก และให้เลือกกิ่งกระโดง เลือกตอนตรงที่เป็นกิ่งอ่อนต่อเชื่อมกับกิ่งแก่ ยาวประมาณ ๑ ฟุตจากยอดลงมา วิธีการตอนก็เหมือนทั่วไป เพียงแต่ต้องรดน้ำสม่ำเสมอ ราว ๑๘-๒๐ วันก็ออกราก และราว ๒๕-๓๐ วัน ก็สามารถตัดมาชำในถุงดำ และอนุบาลไว้ ๒ อาทิตย์สามารถส่งลูกค้าหรือนำไปปลูกลงได้แล้ว โดยต้นมะนาว ๑ ต้น เมื่อทำสาวแล้วจะแตกกิ่งออกมาต้นละประมาณ ๘๐-๑๐๐ กิ่ง นั่นหมายถึงต้นมะนาว ๑ ต้นจะได้กิ่งพันธุ์เพื่อจำหน่าย หรือปลูกลงได้ ๘๐-๑๐๐ กิ่ง

การดูแลต้นมะนาว

สำหรับปุ๋ยที่ใช้จะเน้นอินทรีย์เป็นหลัก โดยเฉพาะขี้กกระต่ายใส่ทุก ๑๐ วัน สัดส่วน ๑ ช้อนโต๊ะ ถ้าเป็นต้นเล็ก ถ้าขนาดกลาง ๑ ทัพพี และต้นใหญ่ ๑ ชัน เรื่องปุ๋ยขี้กกระต่ายนี้ใช้ได้ผลมาก ทำให้โครงสร้างต้นมะนาวเติบโตทุกส่วน และจะเสริมด้วย “ผงชูรส” ก็คือปุ๋ยเคมีที่มียูเรีย หรือไนโตรเจนสูง ในช่วงที่ต้องการให้แตกกิ่งเยอะๆหลังตัดแต่งทรงต้น ใช้สูตร ๒๕-๗-๗ หรือ ๒๗-๙-๙ การใส่ปุ๋ยนั้นจะโรยรอบต้นปลายทรงพุ่ม และระบบน้ำใช้น้ำรดโคนต้น จะไม่รดใบ เนื่องจากจะทำให้เป็นโรคแคงเกอร์ได้ง่าย

จากนั้นรดน้ำทุกวัน ในปริมาณ ๑๐-๑๕ ลิตร ต่อต้น จากนั้นประมาณ ๑๐ วัน ต้นมะนาวจะเริ่มแตกยอดอ่อนเป็นจุดๆ และโตขึ้นเป็นกิ่งก้านใหม่ ตามกิ่งที่ตัดโดยประมาณ ๑๐-๒๐ กิ่ง ปล่อยให้ยาว ๔ เดือน กิ่งใหม่จะยาวราว ๒ ฟุต สามารถตอนกิ่งเพื่อขยายพันธุ์ได้ โดยต้นมะนาว ๑ ต้น เมื่อทำสาวแล้วจะแตกกิ่งออกมาต้นละประมาณ ๘๐-๑๐๐ กิ่ง นั้นหมายถึงการทำสาวต้นมะนาว ๑ ต้น จะได้กิ่งพันธุ์เพื่อจำหน่าย หรือพื้นที่ปลูกได้ ๘๐-๑๐๐ กิ่ง

มะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง ผลไม้ส่งออก ของดีอำเภอสามโก้

ลุงสุนทร สมาธิมงคล ประธานศูนย์เรียนรู้กลุ่มมะม่วงส่งออกตำบลธรรมนิมิต และได้รับแต่งตั้งเป็นปราชญ์ชาวบ้าน

พิกัด : บ้านเลขที่ ๕ หมู่ที่ ๑ ตำบลมงคลธรรมนิมิต อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง

ชาวบ้านอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง น้ำดอกไม้ เบอร์ ๔ และเขียวเสวย เป็นการปลูกมะม่วงนอกฤดูที่ยึดถือเกณฑ์ตามมาตรฐานอินทรีย์ด้วยการรวมกลุ่มปลูกแปลงใหญ่เพื่อส่งออกเป็นหลัก

ประวัติความเป็นมา

คุณลุงสุนทร สมาธิมงคล เกษตรกรผู้มากไปด้วยความรู้ ความเชี่ยวชาญในการปลูกมะม่วง และเป็นประธาน “ศูนย์เครือข่ายการปลูกมะม่วงเพื่อการส่งออก”

คุณลุงสุนทร อายุ ๖๑ ปี (ณ ปี พ.ศ.๒๕๖๔) อาศัยอยู่ที่ หมู่ ๑ ตำบลมงคลธรรมนิมิต อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง ตัวอย่างเกษตรกรที่ไม่มีใครไม่รู้จักในสามโก้ เพราะคุณลุงเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในการปรับเปลี่ยนจากปลูกข้าว พลิกฟื้นนามาทำสวนมะม่วง มะม่วงที่ลุงสุนทรปลูกนั้น เป็นมะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้สีทอง มะม่วงเขียวเสวย และมะม่วงพันธุ์อื่น ๆ แต่ที่ปลูกมากและเป็นสินค้าเด่น ส่งออกไปขายตลาดต่างประเทศมากที่สุด และขึ้นชื่อว่าเป็นสินค้า OTOP ของอ่างทอง ก็คือ **มะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง** ซึ่งก็สีทองสมชื่อ

ลักษณะพื้นที่

ลักษณะพื้นที่ปลูกมะม่วงในสวนของคุณสุนทรเป็นแบบยกทรง ขนาดกว้าง ๘ เมตร โดยปลูกระยะห่างต้นประมาณ ๔ คูณ ๔ เมตร เน้นการปลูกต้นเตี้ย สามารถยืนทำงานได้อย่างสบาย เป็นสวนมะม่วงที่ได้มาตรฐานตามระบบการทำ GAP ด้วยการจดบันทึกข้อมูลต่างๆ อย่างละเอียดทุกขั้นตอน ตั้งแต่การตัดแต่งกิ่ง การใส่ปุ๋ย การดัดดอก รวมถึงการดูแลใส่ปุ๋ยบำรุงต้นในช่วงเวลาต่างๆ

พื้นที่ภายในสวนต้องสะอาด ทรงพุ่มต้องโปร่ง

พื้นที่ภายในสวนต้องสะอาด ทรงพุ่มต้องโปร่ง

สำหรับพื้นที่ตำบลมงคลธรรมนิมิตนั้น สภาพดินมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวมาก พื้นที่กว่าร้อยละ ๘๐ มีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว ปลูกข้าวได้ผลดี แรกเริ่มเดิมทีคุณลุงสุนทร ก็ทำนาเป็นปกติในพื้นที่ ๓๐ ไร่ ทำนาปีละ ๒ ครั้ง ต่อมาเริ่มรู้สึกว่าการทำนาไม่ค่อยมั่นคง ราคาไม่ดี ทำแล้วก็ได้ไม่อะไร โรคและแมลงก็เยอะ น้ำบางปีก็มี บางปีก็ไม่มี เมื่อคิดได้เช่นนั้น ลุงจึงเริ่มค้นคว้าหาข้อมูล เดินเข้าไปหาเกษตรตำบล/ เกษตรอำเภอเพื่อขอข้อมูลว่า จะปลูกอะไรดีที่ขายได้ ทางสำนักงานเกษตรจึงแนะนำให้ลุงไปดูงาน ไปเข้าร่วมฝึกอบรมในหลาย ๆ ที่ ลุงเล่าว่าเป็นความโชคดีที่ลุงเป็นคนที่มีความกระตือรือร้น ใฝ่คว้าหาความรู้ให้กับตัวเองอยู่ตลอดเวลา ครั้งหนึ่ง ลุงและเพื่อน ๆ ได้ไปดูงานที่จังหวัดฉะเชิงเทรา และพบว่า สินค้าเด่นของทางนั้น คือ **มะม่วง** ณ ที่แห่งนั้น เป็นการจุดประกายให้ลุงหันมาสนใจปลูกมะม่วง และเมื่อกลับมาอีกสามโก้ ลุงก็เริ่มลงมือทำทันที หาข้อมูล ทั้งวิธีปลูก วิธีการดูแล หาซื้อกิ่งพันธุ์ และเข้าไปขอความช่วยเหลือทั้งในด้านองค์ความรู้และแหล่งเงินทุนสำหรับการลงทุนเพื่อพลิกผืนนาให้กลายเป็นสวนมะม่วง ซึ่งในขณะนั้นภาครัฐมีโครงการ **คปร.** (โครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร) ที่ให้การสนับสนุนเกษตรกรที่จะริเริ่มทำการปลูกพืช โดยให้ทุนกู้ยืมสำหรับการปรับพื้นที่นา ยกทรงทำคันดินล้อมรอบแปลงนา เพื่อให้มีร่องน้ำไว้สำหรับเก็บน้ำให้สามารถปลูกมะม่วงได้ ซึ่งเงินกู้ยืมดังกล่าวได้รับการพักหนี้ ๕ ปีโดยไม่มีดอกเบี้ย

การดูแลมะม่วงสามโก้

มะม่วงนอกฤดูของคุณสุนทร กำหนดไว้ปีละ ๒ ครั้ง จะเริ่มดูแลมะม่วงหลังตัดแต่งกิ่งทรงพุ่ม โดยใส่ปุ๋ยสูตรตัวหน้าสูง อย่าง ๒๔-๗-๗ หรือถ้าใส่สูตรเสมอ ๑๕-๑๕-๑๕ หรือ ๑๖-๑๖-๑๖ จะต้องคลุกเคล้าด้วยยูเรีย ทั้งนี้เพื่อเป็นการเร่งแตกใบอ่อน ถ้าเป็นต้นมะม่วงที่มีอายุสัก ๑๐ ปีขึ้นไป จะใส่ปุ๋ยต้นละครั้งก็โลกรัม แต่ต้องพิจารณาความสมบูรณ์ของมะม่วงแต่ละต้นควบคู่ไปด้วย ขณะเดียวกันในช่วงนั้นอย่าขาดน้ำ เนื่องจากน้ำมีความสำคัญมากในช่วงมะม่วงแตกใบอ่อน หลังจากใส่ปุ๋ยเพื่อเร่งการแตกใบอ่อนแล้ว จะราดสารเพื่อบังคับเป็นมะม่วงนอกฤดู โดยใส่ทิ้งไว้ ประมาณ ๔๕ วัน จากนั้นให้ใส่ปุ๋ย ๘-๒๔-๒๔ เพื่อให้ต้นสะสมแป้งน้ำตาลแล้วเปลี่ยนมาเป็นดอก พร้อมไปกับการฉีดปุ๋ยทางใบ สูตร ๕-๑๒-๓๔ ร่วมกับการให้ฮอร์โมนไข่ควบคู่ไปด้วย

คุณสุนทร บอกว่า การควบคุมคุณภาพมะม่วง ควรเริ่มตั้งแต่การเป็นช่อดอก อย่าให้มีโรค/แมลง มารบกวน พอมีผลอ่อนอายุสัก ๔๐ วัน (ขนาดผลมะนาว) ต้องคัดเลือกผลเฉพาะที่สมบูรณ์ไว้ แล้วจัดการห่อผล อย่างถ้ามีผลอ่อนสัก ๕ ผล จะตัดออกให้เหลือเพียง ๒ ผล ก่อนปล่อยให้โตอีกเล็กน้อยเพื่อดูว่ามีผลใดสมบูรณ์ที่สุด แล้วตัดให้เหลือผลเดียวเพื่อจัดการห่อ จะต้องพันสารกันแมลง/เชื้อรา ก่อนห่อ โดยน้ำดอกไม้ เบอร์ ๔ ควรห่อเมื่ออายุ ๒๕-๓๐ วัน และมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองจะห่อผลเมื่อมีอายุ ประมาณ ๓๕-๔๐ วัน เนื่องจากลักษณะผิวมะม่วงมีความต่างกัน

ปุ๋ยที่ใช้จะผสมผสานระหว่างเคมีกับอินทรีย์ ทั้งนี้เคมีจะใส่น้อยเท่าที่จำเป็นเท่านั้น เนื่องจากมีกฎเกณฑ์ควบคุมปริมาณการใส่ ส่วนปุ๋ยอินทรีย์ที่จะใส่เป็นส่วนใหญ่จะผลิตไว้ใช้เองจากมูลสัตว์ แกลบดิบ และอื่นๆ ที่หาได้ในชุมชน โดยได้รับการแนะนำจากทางกรมพัฒนาที่ดิน ทั้งนี้ จำนวนปุ๋ยที่ใส่ทั้งหมด ๖ ครั้ง โดยเริ่มตั้งแต่ตัดแต่งกิ่งจนเก็บผลผลิต ไม่นับใส่ปุ๋ยจำนวนมาก แต่จะใส่ให้บ่อยครั้งเพื่อให้มะม่วงได้กินตลอดเวลาในปริมาณที่เหมาะสม

กองปุ๋ยหมักสูตรพระราชทาน

มะม่วงจะใช้เวลาตั้งแต่ดอกเริ่มบานไปจนเก็บผลผลิต ประมาณ ๙๕ วัน และมีคุณภาพความสมบูรณ์ ประมาณ ๘๐-๙๐ เปอร์เซ็นต์ ขึ้นอยู่กับลูกค้าที่ต้องการสั่งว่าจะเอาประมาณเท่าไร ขณะเดียวกันก็จะหยุดใส่ปุ๋ยหรือฉีดพ่นสารทุกชนิด แล้วจะดึงน้ำออกก่อนเก็บผลผลิต ประมาณ ๑ เดือน หรือในช่วงที่ผลผลิตมีอายุสัก ๖๐ วัน ทั้งนี้ เพื่อไม่ต้องการให้มะม่วงฉ่ำน้ำจนเกิดการเน่าเสียภายหลัง

ร่องน้ำขนาดใหญ่ เพื่อรองรับน้ำช่วงหน้าฝน

ดังนั้น จึงต้องบริหารจัดการน้ำให้ดี โดยเฉพาะในหน้าฝน เพราะช่วงใดที่ไม่ต้องการน้ำจะต้องสูบน้ำออกจากร่องเพื่อปล่อยให้น้ำจากธรรมชาติเข้าแทน จากแนวทางนี้จึงส่งผลให้มะม่วงสามโก้ในสวนคุณสุนทรมีสีสวย ผิวเรียบนวล ขนาดผลได้มาตรฐาน แล้วที่สำคัญ มีรสอร่อยและหอม

สวนมะม่วงของคุณสุนทรเน้นผลิตมะม่วงนอกฤดูเป็นหลัก โดยจะทำปีละ ๒ ครั้ง เก็บผลผลิตครั้งแรกเดือนสิงหาคม และครั้งที่สองราวเดือนมกราคม ทั้งนี้จะผลิตร่วมเป็นกลุ่มแปลงใหญ่ เพราะต้องการเลี่ยงภาวะปัญหาธรรมชาติที่ไม่แน่นอน จึงคิดวางแผนปลูกนอกฤดูเท่านั้น อีกเหตุผลคือ การปล่อยให้ผลผลิตออกมาในช่วงฤดูมะม่วงจะสร้างปัญหาล้นตลาดจนราคาตกต่ำ

สำหรับผลผลิตที่ได้ต่อไร่ ประมาณ ๑.๒-๑.๕ ตัน เป็นมะม่วงที่คัดคุณภาพจริงเท่านั้น แต่ถ้าไม่คัดคุณภาพ คือไม่ได้เน้นส่งออก จะได้ผลผลิตต่อไร่เกือบ ๒ ตัน

ต้องใช้ถุงห่อที่ได้มาตรฐานเท่านั้น

มะม่วงส่งออก แพ็กใส่กล่องที่ได้มาตรฐาน

ประธานกลุ่มฯ บอกว่า วิธีการทำให้สมาชิกเครือข่ายสามารถปลูกมะม่วงได้อย่างมีคุณภาพแล้วเป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยจะต้องให้ทุกคนเข้าร่วมการอบรมอย่างเข้มข้น พร้อมกับเรียนรู้ ทำความเข้าใจกับเรื่องการวางแผนปลูก การจดบันทึก การทำปุ๋ยอินทรีย์ การดูแลบำรุงต้น การใส่ปุ๋ย ตัดแต่งกิ่ง ไปจนถึงการเก็บผลผลิต เพราะขั้นตอนและวิธีการเหล่านี้จะนำไปสู่การปลูกมะม่วงแบบการรับรองมาตรฐาน GAP จึงกำหนดเป็นแปลงเรียนรู้ตามระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ “มะม่วง” จังหวัดอ่างทอง ในนามกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมะม่วงส่งออก

อย่างไรก็ตาม ทางกลุ่มได้เปิดอบรมให้แก่สมาชิกและบุคคลทั่วไปที่สนใจ เกี่ยวกับกระบวนการปลูกมะม่วงที่มีคุณภาพส่งออก โดยใช้เวลาอบรม ๓ วัน สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ **คุณสุนทร สมามิงคล**
โทรศัพท์ ๐๘๐-๑๐๗๘๔๔๘๘

เกษตรกรชาวสวนเข้าฟังการอบรมวิธีปลูกมะม่วง

“เห็ดแม่พา” เห็ดไทยโกอินเตอร์

คุณวิไลวรรณ เหมือนทิพย์

พิกัด : (ฟาร์มเห็ดแม่พา) เลขที่ ๕/๑ หมู่ ๔ ตำบลป่าจิว อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

ประวัติความเป็นมา

คุณวิไลวรรณ เหมือนทิพย์ ชื่อเล่นชื่อจุ่ม จบการศึกษาระดับปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งไม่เกี่ยวกับการเพาะเห็ดเลย แต่ที่เลือกกลับมาทำเห็ด เพราะต้องการต่อยอดจากแม่ ซึ่งได้กลับมารับช่วงได้ประมาณ ๕ ปี สาเหตุที่กลับมา เพราะไม่อยากให้อาชีพเกษตรกรหายไป อีกทั้งแม่ก็ลงทุนมาเยอะ ฟาร์มเห็ดเริ่มมีชื่อเสียงโด่งดัง หากไม่มาต่อยอดก็จะหายไป และยังเป็นอาชีพที่พอกับแม่ทำมาแต่ดั้งเดิม

เริ่มแรกที่ทำถือว่าประมาท คิดว่าตนเองเก่ง เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ อยากทำในแนวทางของตัวเอง ทำงานแบบลดเวลา ลดวัตถุดิบ ลดค่าใช้จ่าย แต่ในความเป็นจริงลดไม่ได้ ยิ่งลดยิ่งเสีย ปรากฏว่าเจ๊งไม่เป็นท่า หมดเงินในการลงทุน ๓๐๐,๐๐๐ บาท พอกับแม่พูดอะไรไม่ฟัง รั้นทุกอย่าง แต่สุดท้ายก็ต้องกลับมาจบที่พอกับแม่ พอกับแม่ก็ร้องไห้ด้วย ไม่ใช่ซ้ำเติมแต่ร้องไห้ตาม แล้วท่านก็ไปกู้เงินมาให้ทำงานใหม่ เพราะเงินเก็บหมดแล้ว จึงเอาที่ดินไปเข้าธนาคาร

คุณวิไลวรรณเติบโตมาจากการที่พอกับแม่ทำเห็ด และเมื่อคุณวิไลวรรณมาทำต่อ จึงนำชื่อแม่มาตั้งชื่อฟาร์ม เพราะว่าเป็นชื่อมงคลที่สุดแล้ว

คุณวิไลวรรณตั้งใจสู้ใหม่อีกครั้ง ไม่ท้อถอย แต่ระมัดระวังมากขึ้น หลังจากที่ล้มเหลวมาในครั้งแรกก็มีการระวังตัวแบบมากมาย ทำอะไรก็คิดทุกบาททุกสตางค์ ตัวอย่างเช่น ถ้าก้อนเห็ดที่เสียไปจะเอามาทำอะไรได้อีกบ้าง หรือเห็ดที่ตกเกรดสามารถเอามาแปรรูป เอามาทำเป็นรูปแบบอื่น มาตากแห้งขาย เป็นการหาทางสร้างให้เป็นรายได้ต่อไป โดยมีพ้อและแม่เป็นกำลังใจ

รายละเอียด

ฟาร์มเห็ดแม่พา หลักๆที่ขายดี คือ **เห็ดนางฟ้าภูฐาน** ซึ่งเป็นที่นิยมที่สุด เนื้อจะนุ่มๆ เหนียวๆ ออกสีดํา ถ้าทอดจะเป็นเหมือนแบบหนังไก่ หนังหมู ส่วนช่วงหน้าร้อนจะเกิดเห็ดนางรมเทา แล้วก็เห็ดหูหนู ซึ่งเห็ดหูหนูจะขายดี แต่ว่าขั้นตอนวิธีการดูแลจะยากนิดหนึ่ง ถ้ารดน้ำไม่ดีหรือว่าแมลงหวี่แมลงวันมากระทบเขา เขาจะเสียหายทันที บางทีก็อาจจะเรียกกลับคืนมาไม่ได้ ก้อนนั้นก็ต้องทิ้งไป อุดมทงุมิในโรงเรือนจะอยู่ที่ ๒๗-๒๘ องศาเซลเซียส และความชื้นจะอยู่ที่ ๗๐-๘๐ % แต่ว่าของฟาร์มเห็ดแม่พายังเป็นแบบโบราณอยู่ ยังไปไม่ถึงที่จะต้องเป็นโรง EVAP หรือว่าโรงเก็บอุดมทงุมิได้ ต้องอาศัยเทคนิคในการเก็บอุดมทงุมิหรือว่าเป็นหัวสเปรย์หมอกพ่นหมอก โดยมีระยะเวลา ๔ ชั่วโมงพ่น ๑ ครั้ง ถ้าอากาศร้อนจัด ๆ ก็อาจจะมาดูด้วยตัวเอง อาศัยตัวเองวัดว่า ถ้าเราเดินเข้าไปในโรงเห็ดแล้วร้อน แสดงว่าเห็ดเขาจับไม่ไหว ก็จะเปิดสปริงเกอร์เพื่อลดอุดมทงุมิให้เขา เขาก็จะออกดอกมาได้

พื้นที่ทั้งหมดของฟาร์มเห็ดแม่พามีอยู่ ๒ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกบ้านและพื้นที่ทำไร่ มีโรงเรือนเห็ด ๘ โรง มีโรงเรือนเห็ดนางรมเทา ๒ โรงเรือน เห็ดหูหนู ๓ โรงเรือน เห็ดนางฟ้าภูฐาน ๓ โรงเรือน และต่อเติมไปเรื่อย ๆ ให้เต็ม ๒ ไร่ ในอนาคตจะทำเป็นเศรษฐกิจเชิงท่องเที่ยว ตอนนี้อยู่ระหว่างการวาดแผนผังว่าตรงไหนจะทำเป็นบ่อ หรือว่าตรงไหนจะทำเป็นศาลานั่งเล่นให้นักท่องเที่ยวมา เพราะว่าเส้นทางเข้ามาที่ฟาร์มเป็นเส้นทางหลักสายเอเชีย ถ้าผ่านไปจะมีวัดหลวงพ่อขุนอินทร์ซึ่งมีนักท่องเที่ยวมาเยอะมากในวันเสาร์-อาทิตย์ คุณวิไลวรรณจึงอยากทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด และอยู่ในแผนที่ท่องเที่ยวของจังหวัดด้วย

การเก็บเห็ด

การเก็บเห็ดจะเก็บเป็นสองช่วง คือ ช่วงตีสาม กับช่วงบ่ายสาม ช่วงตีสามจะไปส่งแม่ค้ารอบเช้า แม่ค้ารอบเช้าจะวิ่งมาตลาดอ่างทอง แล้วตลาดอ่างทองก็จะมาจากตลาดไทอีกทีหนึ่ง แล้วก็ไปช่วง ๆ ไป

ระยะเวลาของการเก็บเห็ดตั้งแต่เริ่มเปิดก้อนแต่ละพันธุ์ใช้เวลาต่างกัน สำหรับเห็ดนางฟ้าภูฐานกับนางรมเทาจะเป็นสายพันธุ์ใกล้เคียงกัน ก็จะประมาณ ๓๐-๓๕ วัน เปิดดอกขายดอกได้ แต่ถ้าเป็นเห็ดหูหนู ประมาณ ๔๕ วัน หรือประมาณ ๒ เดือนถึงจะขายก้อนถึงจะเปิดดอกได้ เห็ดหูหนูเขาจะช้านิดหนึ่ง ยิ่งถ้าตอนนี้หน้าร้อนด้วยทุกอย่างซ้ำหมดตามสภาพอากาศ ราคาขายหน้าร้อนจะขายดีกว่าหน้าหนาว เป็นราคาตลาดอยู่แล้ว เพราะว่าหน้าหนาวพีชจะออกดี ได้ความเย็นความชื้นตลอด

ส่วนเรื่องโรคแมลง จะมีเชื้อรา คือ ราเขียว ราดำ ราส้ม น้ำเข้าก้อนไม่ได้ วิธีแก้ก็คือ เก็บทิ้งเลย เพราะว่าที่นี้จะเน้นไม่ฉีดยา **เพราะฟาร์มนี้เป็นเห็ดปลอดสารพิษ**

ราคาเห็ดภูฐาน กิโลกรัมละ ๗๐-๘๐ บาท
ส่วนเห็ดนางรมเทา กิโลกรัมละ ๕๐ บาท
เห็ดหูหนู กิโลกรัมละ ๕๐ บาทเหมือนกัน

รูปแบบการขาย

รูปแบบในการขายจะมีทั้งตลาดออนไลน์และออฟไลน์

- ตลาดออนไลน์จะขายในเฟสบุ๊ก ส่วนมากจะเป็นเกษตรกรใหม่ๆที่อยากทดลองขาย คุณวิไลวรรณจะให้เขาเข้ามาดูในฟาร์มก่อน จะไม่เน้นขายเลย เงินคุณวิไลวรรณก็อยากได้แต่ว่าไม่อยากจะให้เอาไปแล้วเสียหาย มันเกิดผลไม่ดี แล้วจะเกิดความท้อกับเกษตรกร ก็เลยแนะนำให้เขาเข้ามาศึกษาก่อน เข้ามาดูวิธีการก่อน

- ส่วนตลาดออฟไลน์จะเป็นตลาดอ่างทอง ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ เป็นจุดศูนย์รวม แม่พ่อค้าแม่ค้าที่ตลาดไทก็ยังมาซื้อที่ตลาดอ่างทองเลย คุณวิไลวรรณก็ไปส่ง แม่ค้าก็จะโทรมาถามหาตลอด

ส่วนใหญ่ลูกค้าของคุณวิไลวรรณจะเป็นคนภาคกลาง คุณวิไลวรรณจะใช้เวลาตลาดนำการผลิต และรู้ว่าคนภาคกลางชอบบริโภคเห็ดนางฟ้าภูฐาน ส่วนลูกค้าต่างประเทศจะเป็นประเทศเยอรมันโทรเข้ามาคุยเพราะเห็นคุณวิไลวรรณทำและอยากทำบ้าง อยากมีรายได้เพิ่ม และมีอีกเจ้ามาเป็นผู้จัดจำหน่ายให้อีกที เขาจะสอนคนต่างประเทศทำอาหาร และเอาเห็ดของฟาร์มเห็ดแม่ฟ้าไปเป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหาร ส่วนที่อื่น ๆ ตอนนี้มีชิปปิ้งเข้ามาคุยด้วยเรื่องการขนส่งว่าวิธีการจะไปในระบบไหน รูปแบบไหน ที่ต้องเตรียมก่อนตอนนี้ คือจะเพิ่มขยายโรงเรือนให้เต็มในพื้นที่ ๒ ไร่ ไม่เน้นขยายมากเกินกำลัง เน้นดูแลได้และได้คุณภาพได้ปริมาณ และอยากขึ้นทะเบียนเป็นพืชอินทรีย์

และที่น่าสนใจคือ ในช่วงโควิด ที่มีปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ แต่ฟาร์มแม่ฟ้าไม่ประสบปัญหาเลย กลับขายดีกว่าเดิม ตอนนี้รายได้เฉลี่ยต่อเดือนโดยประมาณของการทำเห็ดอยู่ที่ประมาณ ๒๕,๐๐๐ - ๓๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน ยังไม่รวมถึงรายจ่าย เป็นรายได้อย่างเดียว แต่รายจ่ายก็มีอยู่บ้างในภาคการเกษตร

ด้านการแพทย์ไทย

ด้านการแพทย์ไทย

นวดแผนไทย “ป้าป๋ม”

นางอาภา ปรีชากุลย์ (ป้าป๋ม)

พิกัด : กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอาภา นวดแผนไทย เลขที่ ๔/๑ ตำบลบางเจ้าฉ่า
อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

เบอร์ติดต่อ : ๐๘๖-๐๕๒-๑๒๓๗, ๐๙๑-๕๖๕๗๐๓๙, ๐๙๒-๒๘๐๘๑๒๙

ประวัติความเป็นมา

“ป้าป๋ม” หรือ “อาภา ปรีชากุลย์” ผู้มีภูมิปัญญาการนวดแผนไทย จนเป็นที่ยกย่องในฐานะปราชญ์ชาวบ้านด้านนวดแผนไทย

กว่าป้าป๋มจะเป็นหมอนวดไทยชื่อดัง ต้องกล่าวได้ว่า เหมือนเป็นปาฏิหาริย์ เมื่อราวๆปี ๒๕๔๓ ป้าป๋มอายุเพียงสี่สิบต้นๆ ได้เกิดอุบัติเหตุเสียหลักหกล้มหลังกระแทกพื้น จนต้องผ่าตัดด่วน เนื่องจากหมอนรองกระดูกทับเส้นประสาท ซึ่งหลังผ่าตัดเสร็จอาการเจ็บปวดก็ยังไม่ทุเลา แทบจะเดินไม่ได้มานานกว่า ๒ ปี

สาเหตุเกิดจากขณะป้าป๋มกำลังก้มหน้าก้มตาทำสวน มีงูพิษเข้ามาใกล้ อารมณ์ตกใจ ทำให้เซล้มลง และนั่นทำให้เกิดอาการหมอนรองกระดูกทับเส้น ต้องเข้ารับการผ่าตัด แต่ทว่าอาการก็ยังไม่ดีขึ้น ท้ายที่สุดจึงตัดสินใจไปเรียนแพทย์แผนไทยกับกระทรวงสาธารณสุข เข้าไปเรียนรู้หลายอย่าง อาทิ การนวดแบบแก้อาการจัดกระดูกกับหมอชาวจีน รวมถึงหลักสูตรนวดแบบผ่อนคลายกล้ามเนื้อที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ก่อนหน้าที่ป้าป๋มจะมีชื่อเสียงโด่งดังเรื่องการนวด ป้าเล่าว่า ในอดีตเคยเปิดร้านขายส้มตำ พอประสบอุบัติเหตุทำให้อาชีพสะดุด เพราะมุงรักษาตัว ไปผ่าตัด ไปนวด ไปเรียนนวดด้วยกับหมอจีน สมัยนั้นค่าเรียนวันละ ๑,๐๐๐ บาท ถือว่าสูงมาก หลังจากที่ป้าป๋มไปเรียนนวด ป้าเริ่มนวดให้ตัวเองและคนรอบข้าง จนมีคนพูดถึงเป็นวงกว้าง จนป้าป๋มตั้งต้นกับอาชีพใหม่ นั่นคือ “หมอนวด” เมื่อปี ๒๕๕๖ ในอายุ ๕๐ ปี

ด้วยชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมากขึ้น ป้าป๋มจึงได้รวมกลุ่มแม่บ้านในท้องถิ่นจดทะเบียนจัดตั้งเป็น “กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อภานวดแผนไทย” เพื่อสร้างรายได้ให้ชาวชุมชน มีสมาชิกเบื้องต้น ๑๒ คน โดยฝึกฝนวิชาการนวดแผนไทยให้สมาชิกรวมถึงให้เป็นแรงงานหาวัตถุดิบสำหรับใช้ทำยาสมุนไพรต่างๆ เพื่อรองรับลูกค้า

ลักษณะเด่น

จุดเด่นของวิธีการนวดของป้าป๋ม คือ การรวมความรู้และประสบการณ์ที่ผ่านมามาไว้ด้วยกัน ครอบคลุมทั้งภูมิปัญญาไทย จีน และตะวันตก นำมาประยุกต์การนวดให้เหมาะกับลูกค้าที่มีปัญหาแต่ละราย มีทั้งการนวดจับเส้น นวดผ่อนคลาย นวดรักษา นวดเฉพาะจุด จัดกระดูก หุบคลายจุด ฯลฯ

ต่อยอด “ผลิตภัณฑ์” ป้าป๋ม

เกิดจากเวลาอน ป้าป๋มมีอาการปวดกำเริบ จะรบกวนพ่อบ้านก็เกรงใจ ตอนนั้นลูกสาวไปเรียนการทำเบเกอรี่มา ป้าป๋มจึงลองเอาไม้ขนาดแป้งของลูกสาวมานวดในจุดที่ไม่สามารถเอื้อมมือถึง คลึงไปคลึงมา จึงรู้ว่าโดนจุดตรงไหนบ้างในตัว เพราะป้าป๋มมีความรู้ด้านเส้นที่อยู่ในร่างกาย ตอนนั้นก็จดจำ ทำความเข้าใจกับร่างกาย เรียกว่าคิดทำได้ในมุ้งเลย จนเกิดเป็น หมอนในมุ้งไม้ป้าป๋ม โดยทำจากไม้สัก ไม้กระถ่อน ไม้มะค่า ไม้มะขาม และคว่ำรางวัลโอท็อป ระดับ ๓ ดาว นอกจากนั้นยังได้รับรางวัลชนะเลิศระดับภาคการแข่งขันอยู่ไฟหลังคลอด ๓ ปีซ้อน (พ.ศ. ๒๕๔๗-๒๕๔๙) ในงานแพทย์แผนไทยทางเลือก

หมอนในมุ้งป้าป๋ม ไม้ขนาดป่า

นอกจากนี้ยังมี “ผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพร” แบรินด์ “ป่าปู้ม” โดยวัตถุดิบสมุนไพรต่างๆ จะรับซื้อจากชาวบ้านในท้องถิ่น ช่วยสร้างรายได้ในท้องถิ่นอีกทางหนึ่ง ซึ่งผลิตภัณฑ์ต่างๆ นั้นมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผลิตภัณฑ์ที่ขายดีที่สุดคือ “ยานวดสมุนไพรต้นตำรับ” ยังมีผลิตภัณฑ์อื่นๆ ตามมาเกือบ ๕๐ รายการ เช่น แชมพู สบู่ น้ำมันเหลือง โลชั่นบำรุงผิว เป็นต้น

ในส่วนของสมุนไพรส่วนประกอบที่ใช้ในการนวดยังคิดค้นสูตรขึ้นมารองรับ โดยเริ่มต้นน้ำมันนวดสมุนไพร และต่อมาได้คิดค้นครีมบำรุงผิวน้ำนมข้าว ซึ่งปัจจุบันยังคงจำหน่าย โดยเฉพาะกับน้ำมันนวดสมุนไพร ถือเป็นสินค้าเด่นขายดี ที่จากยอดขายวันละ ๕๐๐ ขวด ขยับเป็น ๓,๐๐๐ ขวด หลังจากได้ลูกชายและลูกสะใภ้เข้ามาช่วยสานต่อธุรกิจ

ด้วยเพราะธุรกิจอยู่ในแนวโน้มเติบโตดี การคิดสูตรผลิตภัณฑ์ รวมไปถึงให้บริการด้านนวด จึงต้องศึกษาอย่างต่อเนื่อง ป่าปู้มยังคงมุ่งมั่นในอาชีพไม่ต่างจากคนรุ่นใหม่ ขณะที่ทายาททั้งสองเห็นว่าถ้าจะส่งออกไปให้ไกล ต้องไปในนามแบรนด์อื่นจึงเปลี่ยนมาใช้ชื่อ “ภิญญา” ซึ่งแปลว่า ความสำเร็จ มาตั้งเป็นแบรนด์ **PINYA HERB** สำหรับส่งออกโดยเฉพาะ

เป้าหมายของทายาทนอกจากพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ยังรวมถึง เตรียมเปลี่ยนพื้นที่บ้านให้กลายเป็นศูนย์สุขภาพครบวงจร ที่มีทั้งนวดแผนไทย นวดสปา ร้านอาหาร ทำโฮมสเตย์รองรับผู้มาใช้บริการ พร้อมทั้งพัฒนาโรงงานและหน้าร้านเล็กๆ อีกด้วย

การนวดของป้าป๋ม

ป้าป๋มบอกว่า แต่ละคนใช้เวลา นวดไม่เท่ากัน ป้าป๋มแนะนำว่า นวดครั้งหนึ่งไม่ควรเกิน ๒ ชั่วโมง และสามารถบอกได้เลยตั้งแต่ นวดครั้งแรก

“ครั้งแรกก็รู้ผลแล้วว่าหายไม่หาย คือ ถ้าเขามาแบบยกแขนไม่ขึ้น แล้วไม่รู้สึอะไรเลย ทำอะไรไม่ได้เลย จะแขนชกซ้ายหรือขวา จะทำยังไงที่จะให้เขารู้สึกก่อน ให้มีความรู้สึกเจ็บก่อน แล้วเราค่อยแก้อาการกันไป”

ส่วนถ้าใครนวดแล้ว ป้าดูออกว่าไม่หาย ก็แนะนำว่า นวดไม่เกิน ๓ ครั้ง ส่วนใครที่ดูแล้ว มีโอกาสหาย เจ้าตัวรู้สึกว่าร่ากายดีขึ้น คิดว่ามีโอกาสหาย ก็สามารถมานวดได้เรื่อยๆ จนหาย

ราคานวดกับป้าป๋ม ตกชั่วโมงละ ๓๐๐ บาท ไม่น่าจะเป็นปัญหาเท่ากับว่า คิว นวดของป้าที่มกแน่นเต็มตลอด ใครอยากไป ต้องลุ้นพอตัว

ส่วนที่เกริ่นไว้ว่า ป้าคนนี้แหละที่ไม่กี่วันก่อนได้จับเส้นให้แก่ลุงตุ๋ พ.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกฯ ของเราก็ด้วย เรื่องราวเกิดขึ้นตอนที่นายกฯ ไปเปิดงาน OTOP City แล้วเจอป้าป๋ม

“หมอฟุ้ง” หมอสมุนไพร “กวาดยา” รักษาโรคแบบโบราณ

นายฟุ้ง สาริกิจ หรือ “หมอฟุ้ง”

พิกัด : บ้านเลขที่ ๕๔ หมู่ ๓ ตำบลจำลอง อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง

ประวัติความเป็นมา

“หมอฟุ้ง” เปิดเผยว่า ตนได้เรียนวิชาการกวาดยารักษาคนไข้มาตั้งแต่วัยอายุ ๑๕ ปี จากรุ่นคุณทวด สืบต่อกันมาแต่โบราณ ยาที่ใช้รักษาจะเป็นสมุนไพรพื้นบ้านที่หาง่าย และมีอยู่ในครัวเรือน โดยจะรักษาโรค ขางในเด็ก ท้องอืด ท้องเฟ้อ ชัก ประดง โดยรักษาทุกคนทั้งกลางวัน กลางคืน รักษาตั้งแต่เด็กก่อนอายุเพียง ๑ วัน จนถึงผู้ใหญ่ และประชาชนเรียกกันจนติดปาก “หมอฟุ้ง”

“หมอฟุ้ง” เล่าว่า เมื่อก่อนมีคนสนใจสมัครมาเป็นลูกศิษย์อยู่หลายคน แต่ก็ไม่ได้เอาจริงเอาจัง เท่าที่ควร และก็หายหน้าหายตากันไปหมด การที่จะเป็นหมอกวาดยานั้นต้องมีสัจจะ ต้องไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ต้องรักษาศีลธรรม จึงจะมีคนเชื่อมั่นและเข้ามาให้ทำการรักษา จะไปสามะเลเทเมาไม่ได้ คนจะไม่เชื่อถือ ซึ่งในแต่ละวันจะมีชาวบ้านนำลูกหลานมากวาดยาไม่ต่ำกว่าวันละ ๒๐ คน ถ้าวันเสาร์ วันอาทิตย์ก็จะเพิ่มขึ้นเป็น ๒ เท่า โดยจะไม่คิดค่าใช้จ่าย หมอฟุ้งอุทิศตัวเพื่อการรักษาชาวบ้าน ไม่ว่าจะเวลาใดถ้ามีชาวบ้านมากก็จะทำการรักษาทุกครั้งแม้ต้องออกไปยังสถานที่ไกลในยามค่ำคืนก็ไปรักษา

ด้านชาวบ้านที่นำลูกหลานมาให้ “หมอฟุ้ง” รักษาต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า หมอฟุ้ง เป็น “หมอเทวดา” ไม่ว่าจะลูกหลานของตนจะอาการเป็นอย่างไร เมื่อนำมาให้หมอฟุ้ง กวาดยารับรองอาการจะต้องหายเป็นปลิดทิ้ง บางครั้งลูกหลานของตนเองไปหาหมอที่โรงพยาบาล แพทย์บอกหาสาเหตุไม่พบ แต่พอนำมาให้หมอฟุ้งกวาดยาเท่านั้นอาการก็หายไป และหมอฟุ้งก็เป็นคนใจดีมาก ไม่เคยเก็บค่ารักษาเลยแม้แต่บาทเดียว

ยาหมอฟัน

หมอฟันจะปรุงยาและเก็บไว้ในกระป๋องพลาสติกพกติดตัวในกระเป๋ากางเกงไว้เสมอ เมื่อเดินทางออกจากบ้านก็จะนำติดตัวไปด้วย หากเจอคนไข้เรียกกลางทางก็จะทำการกวาดยารักษาโดยทันที เมื่อมีคนไข้มาให้รักษาก็จะเปิดฝาแล้วใช้นิ้วควักยาไปกวาดในลำคอคนไข้ให้ ทุกวันนี้มีคนไข้เข้ามาให้การรักษาดังที่บ้าน และมารับไปรักษานอกพื้นที่ก็มี หรือแม่เฒ่าในยามวิกาลตีกลองหาคนไข้ไป โดยไม่เรียกร้อยค่าตอบแทนแต่อย่างใด จนเป็นที่รำลือกันไปทั่ว แม้ประชาชนที่อยู่ในจังหวัดใกล้เคียงก็จะพากันหลานมาให้หมอฟันรักษา และเชื่อมั่นในฝีมือหมอฟันว่าหายขาดแน่นอน

ภาพประกอบการกวาดยาของหมอฟู้ง

ด้านการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อม

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

“การจัดทำธนาคารน้ำใต้ดิน (ระบบปิด) เพื่อแก้ไขผลกระทบจากปัญหาภัยแล้ง”

ตำบลบ้านแห อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง

เกษตรกรจังหวัดอ่างทองโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้รับผลกระทบจากปัญหาต่างๆ เป็นอย่างมาก เช่น การขาดแคลนน้ำเพื่อทำการเกษตร น้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร ปัญหาภัยแล้ง น้ำท่วม และสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา (COVID-๑๙) ทำให้รายได้ไม่เพียงพอในการประกอบอาชีพ รายได้ต่ำรายจ่ายสูง เกิดภาวะหนี้สินเพิ่มขึ้น

แนวคิดการทำธนาคารน้ำใต้ดิน (Groundwater Bank) ของตำบลบ้านแห

จากการที่นายสัมพันธ์ ทองลิ้ม นายกองกิจการ บริหารส่วนตำบลบ้านแห อ. เมือง จ.อ่างทอง ได้ส่งคณะเข้าร่วมศึกษาดูงานการทำธนาคารน้ำใต้ดินกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบธนาคารน้ำใต้ดิน ภาคกลาง ตำบลหนองมะโมง อ.หนองมะโมง จ.ชัยนาท เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑ โดยพัฒนาองค์ความรู้ การขุดบ่อลึกเพื่อส่งน้ำไปกักเก็บไว้ใต้ดิน เป็นการเพิ่มปริมาณน้ำบาดาลให้มากขึ้น เพียงพอต่อการนำมาใช้ในอนาคต ในเขตพื้นที่การจัดการน้ำของตำบลบ้านแห เพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งในพื้นที่นอกเขตชลประทานเพิ่มปริมาณน้ำบาดาล และแก้ปัญหาช่วงหน้าฝนที่มีน้ำมาก ธนาคารน้ำใต้ดินจะช่วยดูดซับน้ำเพื่อนำไปกักเก็บไว้ที่ชั้นหินอุ้มน้ำ เมื่อถึงช่วงหน้าแล้งก็สามารถสูบน้ำมาใช้ได้ ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการแก้ปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมขังในพื้นที่

การขุดบ่อดักน้ำจากผิวดินให้ไหลลงสู่ใต้ดิน ต้องขุดถึงระดับความลึกชั้นหินอุ้มน้ำตามลักษณะทางธรณีวิทยาในพื้นที่นั้นๆ โดยตำบลบ้านแหเริ่มขุดเมื่อเดือนกันยายน ๒๕๖๑ ปัจจุบันมีธนาคารน้ำใต้ดิน (ระบบปิด) จำนวน ๑๔ บ่อ กระจายตามจุดรับน้ำของชุมชน หมู่บ้าน ที่ไร่ ที่นาของชาวบ้านและสถานที่น้ำท่วมขัง เพื่อช่วยเพิ่มปริมาณน้ำใต้ดินให้มากขึ้น กระจายในแหล่งน้ำที่ขุดพื้นที่ตำบลบ้าน

ข้อดีการทำธนาคารน้ำใต้ดิน (ระบบปิด)

๑. แก้ปัญหาน้ำท่วมขัง
๒. แก้ปัญหาพื้นที่แห้งแล้ง
๓. ช่วยเพิ่มระดับน้ำใต้ดิน น้ำบาดาล
๔. ช่วยเพิ่มความชุ่มชื้นให้ผิวดินทำให้ต้นไม้และพืชเขียวทั้งปี
๕. ลดปริมาณน้ำเสียในชุมชน
๖. ลดความเสียหายด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ถนนขวางทางน้ำ การกัดเซาะถนนของน้ำหรือน้ำป่าไหลหลาก)
๗. ช่วยรักษาสสิ่งแวดล้อมและป้องกันไฟป่า
๘. ช่วยลดการเกิดโรคระบาดจากแมลงต่างๆ เช่นยุง แมลงวัน
๙. แก้ปัญหาน้ำเค็ม โดยการส่งน้ำจากผิวดินลงไปกักตักน้ำเค็มที่มีความถ่วงจำเพาะมากกว่าไม่ให้ขึ้นมาปนเปื้อนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และการเกษตร

ข้อเสียการทำธนาคารน้ำใต้ดิน (ระบบปิด)

๑. ไม่สามารถทำในเขตอุตสาหกรรมได้
๒. ไม่สามารถทำลายล้างสารเคมีได้โดยตรง
๓. สภาพทางธรณีวิทยาบางพื้นที่ต้องศึกษาข้อมูลในการดำเนินการ (ลักษณะชั้นดินชั้นหิน)

การทำธนาคารน้ำใต้ดิน (ระบบปิด)

เป็นการบริหารจัดการน้ำในระดับครัวเรือน บริเวณที่อยู่อาศัย ทำได้ง่ายใช้งบประมาณน้อย ชุมชน/ท้องถิ่นสามารถทำได้ หาแหล่งที่อยู่ให้กับน้ำอัดลงสู่พื้นดินของตนเอง เพื่อมีให้น้ำในพื้นที่ของตนเองไปสร้างความเคือร้อนให้กับพื้นที่ข้างเคียง และทำให้ลดปริมาณน้ำสะสมที่เพิ่มปริมาณมากอาจจะเกิดความเสียหายได้จากการสะสมของน้ำหลายๆแห่งไหลมารวมกัน ทำให้ยากต่อการบริหารจัดการตามความต้องการได้ การทำบ่อธนาคารน้ำใต้ดินระบบปิดยังทำให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่ดำเนินการที่มีความแห้งแล้งทำให้ชุ่มชื้น และยังช่วยเพิ่มปริมาณของน้ำบาดาล บ่อน้ำดื่ม หนองน้ำสระทั่วไป มีปริมาณน้ำใช้ได้ตลอดทั้งปี ด้านการเกษตร อุปโภคบริโภคในพื้นที่อย่างยั่งยืน

ขั้นตอนการทำธนาคารน้ำใต้ดิน (ระบบปิด)

๑. ขุดบ่อขนาด กว้าง ๑.๕๐ เมตร ยาว ๑.๕๐ เมตร ลึก ๑.๕๐ เมตร (เหมาะสำหรับในครัวเรือน) สามารถปรับขนาดได้ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

๒. นำวัสดุ เศษอิฐ หินหรือเศษวัสดุที่ไม่ย่อยสลาย ขนาดพอเหมาะใส่ลงในบ่อ (เศษวัสดุต้องไม่ปนเปื้อนสารเคมี) สูง ประมาณ ๑.๓๐ เมตร และควรจะมีท่อระบายอากาศขนาดตามความเหมาะสม (ตามแบบแปลน) เพื่อช่วยในการระบายอากาศในบ่อ และช่วยให้มีที่ไหลลงบ่อกระจายตัวได้ รวดเร็วยิ่งขึ้น (ตามหลักวิทยาศาสตร์ แรงเหวี่ยงและคลื่นสนามแม่เหล็กโลก)

๓. ขอบบ่อที่เหลือนำผ้าตาข่ายมุ้งเซียว หรือผ้าสแลนปูทับด้านบน และนำหินขนาด ๓/๕ หรือ ๓/๘ แล้วใส่หินเกล็ดจนเสมอบนบ่อ เพื่อป้องกันมิให้สิ่งปนเปื้อนที่มากับน้ำ เช่น ขยะ ไขมันหรือสิ่งปฏิกูลที่มากับน้ำลงไปบ่อและยังง่ายต่อการดูแลรักษา

๔. บ่อธนาคารน้ำใต้ดินระบบปิด ขนาด กว้าง ๑.๕ เมตร ยาว ๑.๕๐ เมตร ลึก ๑.๕๐ เมตร สามารถเติมน้ำลงชั้นใต้ดินได้ ไม่น้อยกว่า ๕ ลูกบาศก์เมตร/ชั่วโมง หรือปริมาณ ๕,๐๐๐ ลิตร/ชั่วโมง การเดินทางของน้ำใต้ดิน มีลักษณะกระจายออกเป็นรัศมีวงกลม ตามแรงเหวี่ยงของโลกหรือตามเส้นทางเดินใต้ดิน เดินตามร่องระบายอากาศของรากต้นไม้ โดยเฉพาะหญ้าแฝกและต้นจาก สามารถสร้างทางน้ำใต้ดินได้เป็นอย่างดี **“น้ำใต้ดินเดินทางด้วยอากาศเป็นตัวนำพา”** บ่อธนาคารน้ำใต้ดิน ขนาด กว้าง ๑.๕ เมตร ยาว ๑.๕ เมตร ลึก ๑.๕ เมตร จะใช้ค่าใช้จ่ายประมาณ ๒,๕๐๐ บาท ทั้งนี้ สามารถลดค่าใช้จ่ายได้โดยหาวัสดุทดแทนหินใหญ่คละขนาด ได้แก่ ยางรถยนต์ ขวดแก้ว ขวดพลาสติกที่ใส่น้ำ ¾ ของปริมาตรความจุ เศษอิฐ เศษปูน หินตามท้องไร่ ท้องนา ขอนไม้ กะลามะพร้าว ฯลฯ ระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการจัดทำธนาคารน้ำใต้ดิน คือ ช่วงเดือน พฤษภาคม – ตุลาคม (ช่วงฤดูฝน)

ด้านศิลปกรรม

ด้านศิลปกรรม

วงปี่พาทย์มอญ คณะสัมพันธ์ มิตรสัมพันธ์

นายสัมพันธ์ สาริผล

พิกัด : บ้านเลขที่ ๒๔ หมู่ที่ ๑ ตำบลแสงหา อำเภอสว่างหา จังหวัดอ่างทอง

เบอร์ติดต่อ : ๐๘๘-๔๗๙๑๘๖๖, ๐๘๗-๑๑๗๗๗๓๙

ประวัติความเป็นมา

“สัมพันธ์มิตรสัมพันธ์” เป็นชื่อวงปี่พาทย์คณะหนึ่ง มีนายสัมพันธ์ สาริผล เป็นหัวหน้าคณะ นายสัมพันธ์ สาริผล เป็นบุตรของนายเปล่งกับนางเทียม สาริผล เกิดเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๔ ที่บ้านแสงหา หมู่ที่ ๑ ตำบลแสงหา สมัยก่อนนั้นยังไม่มีบ้านเลขที่ต่อมามีบ้านเลขที่จึงกำหนดให้บ้านที่อยู่นั้นเป็นบ้านเลขที่ ๒๔ หมู่ที่ ๑ ตำบลแสงหา อำเภอสว่างหา จังหวัดอ่างทอง นายสัมพันธ์มีพี่น้องร่วมสายโลหิตทั้งสิ้น ๓ คน

เส้นทางชีวิตนักดนตรี

นายสัมพันธ์เริ่มเรียนดนตรีที่บ้านครูสะอั้น โตงาม เมื่ออายุ ๗ ปี โดยมีนายเพ็ญเป็นครูคนแรก เริ่มหัดเครื่องดนตรีชิ้นแรก คือ ซ้องวงใหญ่ การเรียนปี่พาทย์ในสมัยโบราณ นักดนตรีที่เริ่มหัดใหม่ๆ ครูอาจารย์ มักจะหัดเพลงสาธิตและเพลงในโหมโรงเย็น ต่อด้วย โหมโรงเช้าเป็นลำดับแรกก่อน เนื่องจากเพลงดังกล่าวนี้ใช้บรรเลงบ่อย นอกจากนี้ยังชวนขวายเป็นศิษย์กับครูอีกหลายท่าน ได้แก่ ครูพ่อน (ใหญ่) ครูต้น ครูปรานค์ ครูเจียก โคนสำราญ ครูประเสริฐ และครูปอย เชื้อเกษร ครูคนแรกที่วางพื้นฐานให้คือ ครูเพ็ญ ไม่ทราบนามสกุล นายสัมพันธ์รักและสนใจดนตรีมาตั้งแต่เด็กๆ ครั้นมีโอกาสจึงไปเรียนไปศึกษาจากผู้รู้หลายท่าน ซึ่งแต่ละท่านได้สอนและแนะนำวิธีการทางด้านดนตรีที่แตกต่างกันออกไป

เมื่ออายุประมาณ ๒๒ ปี นายสัมเช่ามีเครื่อง
ปีพาทย์ไทยครบแล้ว โดยรับซื้อจากคณะโกศล ระหว่างนี้
ได้มีงานส่วนตัวเข้ามาเรื่อยๆ และลูกน้องที่มาช่วยบรรเลง
ก็มาจากคณะต่างๆ ที่นายสัมเช่าไปช่วยสอนไว้ นาย
สัมเช่าไปๆ มาๆ อยู่กับลิเกคณะกังวานเสียงกระเวก ๕ ปี
และจึงย้ายไปอยู่กับลิเกคณะจำรูญ ศิษย์คุณ ป.
ออกอากาศสถานีวิทยุกระจายเสียง จ.ท.ร. กลางคืน
รับจ้างบรรเลงให้ลิเก กลางวันทำนา แต่ถ้ามีเจ้าภาพมาหา
ก็ไปงาน นายสัมเช่าอยู่กับคณะนี้ได้ ๕ ปีก็ออก และย้าย
มาอยู่กับคณะอนันต์ วยะนอง อีก ๔ ปี

นายสัมเช่า สารีผล ดำเนินชีวิตแบบกลางคืนรับจ้างบรรเลงให้ลิเก กลางวันรับจ้างบรรเลงปีพาทย์
ถ้าไม่มีงานก็ทำนาเป็นอยู่อย่างนี้ จนอายุได้ประมาณ ๓๐ ปี นายเปรยซึ่งมีศักดิ์เป็นอาของนายสัมเช่า สารีผล
ได้นำฆ้องมอญมาขายให้จำนวน ๔ โคน์ ต่อมาอีก ๒ ปี ก็ได้ฆ้องมอญจากนายเสวย สังข์ทอง อีก ๒ โคน์
เมื่อเป็นดังนี้จึงมีความจำเป็นต้องสร้างเครื่องมอญเพิ่มเติมให้ครบชุด ครั้นมีเครื่องปีพาทย์มอญแล้วจึงต้องเรียน
ปีพาทย์มอญพื้นฐานกับนายบัว ที่อำเภอศรีประจันต์ และมาต่อมือทางเพลงกับนายสำราญ ศรีประพันธ์ พอได้
เพลงก็ต่อให้ลูกๆ อีกทอดหนึ่ง พร้อมๆ กับสนับสนุนให้ลูกๆ ไปเรียนเพิ่มเติมกับนายสำราญอีก

ที่มาของชื่อคณะ **“สัมเช่ามิตรสัมพันธ์”** นั้นได้มาอย่างกะทันหัน
เนื่องมาจากนายจรัส วิภาตวัตร หัวหน้าสถานีต้องการประกาศชื่อวงปีพาทย์
ที่บรรเลงเหมือนกับที่ประกาศชื่อคณะลิเก ซึ่งในขณะนั้นนายสัมเช่าไม่มีเวลาคิด
ว่าจะใช้ชื่ออะไร แต่มีความคิดว่าต้องมีความหมายระหว่างตนเองกับผู้ฟังใน
ลักษณะผูกพัน ณ จุดนี้จากชื่อคณะสัมเช่า สารีผล จึงกลายมาเป็นสัมเช่ามิตร
สัมพันธ์ที่มีชื่อเสียงในระดับประเทศ

ผลงานทางด้านดนตรี

การเผยแพร่วัฒนธรรม นายสัมพันธ์มีผลงานเผยแพร่ในระดับประเทศ ได้แก่

- ๑.รายการศิลปะสยามทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๕ เป็นประจำทุกวันศุกร์ เวลา ๑๕.๐๐ น. ได้ดำเนินติดต่อกัน ๓ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๔๓
- ๒.รายการวิทยุ ป.ณ.จ.ศ. บรรเลงประกอบลิเกคณะจำรูญศิษย์คุณ ป. ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลา ๑๔.๓๐ น. ได้ดำเนินติดต่อกัน ๕ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๕
- ๓.รายการวิทยุ จ.ท.ร. บรรเลงประกอบลิเก คณะอนันต์ วยคะนอง ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลา ๑๔.๓๐ น. ได้ดำเนินมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๘-ปัจจุบัน
- ๔.รายการวิทยุสวนมิกส์วัน บรรเลงประกอบโขนสดคณะสังวาล เจริญยิ่ง ประจำทุกวันอาทิตย์ ได้ดำเนินมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๕ จนถึงปัจจุบัน
- ๕.รายการวิทยุสถานี ๑๒ บรรเลงประกอบลิเกคณะพรเมืองสิงห์ ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลา ๑๔.๐๐ น. ได้ดำเนินมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๘-๒๕๔๒
- ๖.บรรเลงสมโภชงานที่เป็นวันสำคัญทางชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ครั้งละ ๓ วัน ๓ คืน บางงานถึง ๙ วัน ๙ คืน โดยไม่คิดค่าตอบแทน
- ๗.เป็นประธานศูนย์การแหล่งเรียนรู้และอนุรักษ์ดนตรีไทย และสอนดนตรีไทยให้แก่ผู้สนใจทั่วไป ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๗

การประกอบอาชีพนักดนตรี

นับตั้งแต่อายุ ๗ ปี จนถึงปัจจุบันเป็นเวลาเกือบ ๖๐ ปี ที่นายสัมพันธ์ดำเนินชีวิตอยู่กับการดนตรี ตั้งแต่เริ่มฝึกหัด การแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาฝีมือและในที่สุดคือการได้ออกบรรเลงสู่สาธารณชน กับทั้งได้มีโอกาสร่วมบรรเลงกับคณะอื่นๆ มากมาย ทั้งที่เป็นคณะปี่พาทย์และคณะลิเกจนสามารถสร้างเครื่องปี่พาทย์ทั้งไทยและมอญได้สำเร็จ จากคณะสัมพันธ์ สารีผล จนมาเป็น **คณะสัมพันธ์ มิตรสัมพันธ์**

ปัจจุบันคณะสัมพันธ์ มิตรสัมพันธ์ มีสมาชิกทุกเพศทุกวัยร่วมอยู่ในคณะจำนวนมากสามารถแยกได้ถึง ๒ วงในเวลาเดียวกัน

ขั้นตอนการบรรเลง

ระเบียบประเพณีที่เป็นขั้นตอนของการบรรเลงปีพาทย์มอญในงานศพ คือ เพลง ซึ่งจะต้องบรรเลงตามขั้นตอน ได้แก่ เพลงประจำวัด หมายถึง บรรเลงเมื่อตั้งเครื่องเรียบร้อยแล้ว

- เพลงประจำวัดทางใหม่ ถ้าศพยังไม่มาก็บรรเลงไปเรื่อยๆ เพลงยกศพ ยกศพขึ้นศาลา
- เพลงเชิญศพ บรรจุศพลงโลงและนำขึ้นตั้ง เพลงเย็นย่า บรรเลงเวลา ๑๗.๓๐ น.
- เพลงย่ำคำ บรรเลงเวลา ๑๘.๐๐ น.
- เพลงย่ำเตียงบรรเลงเวลา ๑๒.๐๐ น.
- เพลงประจำวัน วางดอกไม้จันทน์หลังจากทอดผ้าเสร็จเรียบร้อยแล้วเพลงไฟลูก (ประชุมเพลิง) ขณะทำการฌาปนกิจศพ (เผาศพ)

งานที่คณะปีพาทย์ของนายสัมพันธ์เข้าไปบรรเลงไม่กำหนดแน่นอน คือรับทุกงานที่เจ้าภาพมาจ้างวาน เพราะมีพร้อมทั้งกำลังคนและจำนวนเครื่องดนตรีทั้งงานบวชนาค ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญวันเกิด ตัดจุกกฐิน เทศมหาชาติ ตลอดงานการบรรเลงประกอบการแสดงลิเก ละคร โขนพากย์ โขนสด และงานศพ

ปัจจุบันนายสัมพันธ์เป็นทั้งประธานและผู้สอนดนตรีไทย ณ ศูนย์แหล่งเรียนรู้ดนตรีไทยของอำเภอแสวงหา โดยใช้บ้านเลขที่ ๒๔ หมู่ที่ ๑ ตำบลแสวงหา อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง เป็นที่ทำการ

การทำหัวโขน

นายสำเนียง ผดุงศิลป์

พิกัด : บ้านเลขที่ ๔๓ หมู่ ๖ ตำบลชัยฤทธิ์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอำนาจทอง
เบอร์ติดต่อ : ๐๓๕-๖๙๙๐๐๑

ประวัติความเป็นมา

ครูสำเนียง ผดุงศิลป์ เกิดเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๓๓ จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ซึ่งเป็นชั้นสูงสุด และไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อ เนื่องจากฐานะการเงินของครอบครัวไม่ดีขึ้น เมื่อครูสำเนียง อายุ ๑๖-๑๗ ปี ก็ได้มาทำหัวโขน โดยเป็นลูกมือของบิดาก่อน แต่ก่อนที่ยังไม่ได้มาช่วยบิดาทำก็ได้รู้เห็นบิดามารดาทำหัวโขนอยู่แล้ว โดยสายเลือดของช่างที่ได้รับถ่ายทอดมาจากบิดามารดา ทำให้ครูสำเนียงเฝฝ่ที่จะศึกษาหาความรู้และตั้งใจทำหัวโขนทั้งยังมีพรสวรรค์ด้านศิลปะ มุ่งมั่นศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับขั้นตอน กรรมวิธีการทำหัวโขนแบบโบราณจนมีฝีมือเป็นที่ยอมรับจากผู้แสดงละครโขน และนักสะสมของที่ระลึก

องค์ความรู้

ครูสำเนียง ผดุงศิลป์ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านช่างฝีมือการทำหัวโขนและได้จัดทำเอกสารชุดกรรมวิธีการทำหัวโขน เพื่อให้ผู้สนใจได้ศึกษาค้นคว้า การทำงานของนายสำเนียงไม่หยุดนิ่ง พยายามหารูปแบบและลวดลายที่สวยงามมาประกอบทำหัวโขนให้ดีที่สุด โดยยึดหลักการทำตามแบบโบราณและนำวิทยาการสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในงานโดยตลอด นอกจากทำหัวโขนแล้วยังมีความรู้ทำเครื่องประดับอื่นๆ

ผลงาน

ครูสำเนียง ผดุงศิลป์ เป็นผู้มีความชำนาญในการทำหัวโขน ซึ่งเป็นศิลปะชั้นสูงจะต้องมีความรู้ ความชำนาญในงานต่างๆหลายแขนง และเป็นผู้สืบทอดงานช่างหัวโขนฝีมือประณีต ซึ่งได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากจังหวัดอ่างทองเป็นศิลปินดีเด่นด้านช่างฝีมือ งานของครูสำเนียง เป็นงานที่มีความงาม ลงตัวในทุกส่วนของหัวโขน มีความประณีตเรียบร้อย และวัสดุที่นำมาทำก็เป็นวัสดุที่มีคุณภาพดี และเมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๑๘ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้สั่งทำหัวโขน ๘ หัว ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ครูสำเนียง ผดุงศิลป์ ได้พัฒนาฝีมือทางเชิงช่างอย่างจริงจัง และอีกครั้งหนึ่งที่มีการก่อตั้งวิทยาลัยนาฏศิลป์ประจำอ่างทอง ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ท่านเจ้าคุณพิเศษชัยสิทธิ์ เจ้าอาวาสวัดอ่างทองวรวิหารและเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งวิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง ได้ให้ทางวิทยาลัยส่งหัวหนุมาท้าวโขน เพื่อใช้ในการแสดงโขนของทางวิทยาลัย ในเวลานั้น ไม่มีใครรู้จักชื่อครูสำเนียง ผดุงศิลป์ จึงไม่มีใครเชื่อถือในฝีมือเท่าไร เนื่องจากไม่มีใครเห็นผลงาน แต่เมื่อทำมาแล้วก็เป็นที่ชื่นชมของครูวิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง แต่หัวโขนที่ออกมานั้นก็ยังไม่เป็นที่พอใจของครูสำเนียง จึงมีการพัฒนารูปทรง รายละเอียดของลวดลาย แม้กระทั่งการเขียนฉนงดงามลงตัวอย่างที่เห็นในปัจจุบันนี้

การถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่ชนรุ่นหลัง

นายสำเนียง ผดุงศิลป์ เป็นวิทยากรเผยแพร่สาธิตในงานด้านต่างๆ ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา จัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ให้ความรู้แก่ผู้สนใจ เนื่องจากการทำหัวโขนมีขั้นตอนและกรรมวิธีมาก การถ่ายทอดวิชาความรู้ ต้องมีใจรักอย่างจริงจัง โดยผู้ที่รับการถ่ายทอดนั้นต้องเรียนรู้โดยตรง ตัวต่อตัว และต้องใช้เวลาฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ

ผู้สืบทอดภูมิปัญญา

นายวิษณุ ผดุงศิลป์

ข้อมูลติดต่อ บ้านเลขที่ ๔๗ ถ.เทศบาล ๑
ต.บางแก้ว อ.เมือง จ.อ่างทอง